

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875.

Andra Kammaren.

N:o 9.

Fredagen den 26 Februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 19 och 20 innevarande månad.

§ 2.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Herr *von Schoultz* låtit ingifva ett så lydande läkarebetyg:

Att Professor E. von Schoultz för närvarande lider af lungkatarr och bör hålla sig på sina rum, intyggar

Stockholm den 25 Februari 1875.

Axel Jäderholm
M. D.

§ 3.

Skedde hänvisning af de å Kammarens bord hvilande Kongl. propositioner, nemligen:

1:o) med förslag till särskilda förordningar angående fast egendoms lagfarande och in-tecknande m. m.

Hänvisades till Lag-Utskottet.

2:o) angående ersättandet af kostnaderna för Hans Maj:t Konung Carl XV:s begrafning;

3:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter enkan Amalia Thorsséen i Sjöbo; och

4:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter arbetskarlen P. G. Kjellström.

Sistnämnda 3:ne nådiga propositioner hänvisades till behandling af Stats-Utskottet.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till Konstitutions-Utskottet Herr *Samuel Johnsons* i Kammarens senaste sammanträde bordlagda motion, N:o 170, med förslag till ändring af 28 § Regeringsformen.

§ 5.

Föredrogs och bordlades för andra gången Banko-Utskottets memorial N:o 5.

§ 6.

Skedde dernäst föredragning af Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, med anledning af Andra Kammarens remiss af motion angående lagtvungen, förberedande rekrytbildning.

Utskottet hade i detta utlåtande anmält, att, enär Utskottet på grund af Första Kammarens beslut rörande tillsättandet af ett Särskildt Utskott, hvilket af Andra Kammaren blifvit biträdt, icke ansåge sig ega rättighet att behandla enskilda motioner angående försvarsväsendets ordnande, utan endast Kongl. Maj:ts derom afgifna propositioner, hade Utskottet funnit sig föranlatet att till Kammaren återlemna den motion, hvarom här vore fråga.

Med anledning af hvad Utskottet sålunda yttrat, förklarade Herr Talmannen, under återopande af 8 § i de för Riksdagen gällande reglementariska föreskrifter, det han fortfarande vore af den åsigt, att denna motion rätteligen borde af det Särskilda Utskottet behandlas; i sammanhang hvarmed Herr Talmannen tillkännagaf, att Första Kammaren redan fattat sitt beslut i öfverensstämmelse med den åsigt som af Herr Talmannen nu angifvits; och beslöt Kammaren, uppå derom af Herr Talmannen gjord hemställan, till merbemälda Utskott återförvisa den ifrågavarande motionen.

§ 7.

Föredrogs, men blefvo ånyo bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 13—16; samt

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtanden N:is 3, 4 och 5 (i samlingen N:is 5, 6 och 7).

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts skrifvelse angående Sala silfververks ränteersättningsfonds tillstånd och förvaltning under år 1873;

N:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om eftergift till förmån för husmannen Jöns Eriksson i Harhult af kronans rätt till danaarf efter enkan Karna Bengtsdotter från Östra Skräflinge;

N:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om eftergift till förmån för H. A. Thomsson i Öströ af kronans rätt till danaarf efter enkan Boel Thomsson från Båstad; och

N:o 20, i anledning af väckt motion, angående restitution till Fabriksidkaren J. S. Svensson af bräuvinstillverkningsafgift;

Lag-Utskottets utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion om ändring af 23 § i Kongl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862; samt

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 8), i anledning af Herr Per Nilssons motion, N:o 76, angående undervisnings meddelande i folkskolan uti rikets grundlagar.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden, som nu blefvo hvart efter annat för första gången bordlagda, skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 9.

Herr *C. Ekman* erhöll, uppå derom anmäld begäran, ledighet från riksdagsgöromålen under 14 dagar från och med den 17 instundande Mars.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 27 Februari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Grefve Posse lätit anmäla, det han af sjukdom vore hindrad att öfvervara Kammarens sammanträde denna dag.

§ 2.

Yttranden i
anl. af K. M.
prop. ang.
lagfart.

Ordet lemnades, enligt derom förut hos Herr Talmannen framstald begäran, till

Grefve Sparre, som anförde: Vid remissen i går af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående fast egendoms lagfärande och intecknande underlät jag att, såsom jag ämnat, begära ordet, derföre att jag icke såg Hans Excellens Herr Justitie-statsministern närvarande. Då jag nemligen icke kan undgå att emot den nämnda Kongl. propositionen göra, efter min uppfattning, allvarsamma anmärkningar, ansåg jag det icke tillständigt att framställa sådana i Hans Excellens' frånvaro. Då jag emellertid sedermera underrättat Hans Excellens om att jag ämnar det i dag, antar jag att Hans Excellens är att förvänta hit, om han än icke är redan här, och tillåter mig fördenskall att nu framställa dessa anmärkningar.

En Kongl. proposition till Riksdagen har alltid haft och måste hafva en viss *pondus*, till följd af derä nedlagda förarbeten, som göra att representationen till densamma kan hysa förtroende. Jag vill visst icke säga att det nu *icke* så är. Men beklagligt är, att t. ex. den Kongl. propositionen angående armé-organisationen, som vi nyligen fått emottaga, i denna för landet så ytterst viktiga fråga var beledsagad af sju reservationer eller åtminstone yttranden; och medgifvas måste, att sådant ingalunda är af beskaffenhet att ingifva representationen något synnerligt förtroende.

Vidare, beträffande de propositioner i lagärenden, som denna riksdag blifvit till Lag-Utskottet hänvisade, hafva vi först och främst den angående vissa förändringar i sjölagen. Denna var jemförelsevis af så ringa vikt, att man dervid icke fästade något synnerligt afseende, och densamma blef af Utskottet tillstyrkt. Men vid behandlingen deraf i Kamrarna hörde vi af fullt sakkunnige män enstämmigt yttras, att förslaget var ohållbart, och ingen enda medlem inom representationen tänkte på att antaga detsamma. Det är också nu i Lag-Utskottet alldeles omarbetadt.

Den Kongl. propositionen angående förändrade straffbestämmelser för skogsåverkan har också, åtminstone inom Utskottet, ansetts ohållbar.

*Yttranden i
anl. af K. M.
prop. ang.
lagfart.
(Forts.)*

Och slutligen, mine Herrar, i hvad skick kommer denna proposition angående fast egendoms lagförande och in-tecknande till Riksdagen? Den är försedd med reservationer af fyra utaf Högsta Domstolens sju ledamöter, och de anmärkningar, som af dessa ledamöter framstälts, äro af den beskaffenhet, att man måste göra sig den frågan, huruvida en föredragande kan på allvar tillstyrka framläggandet af ett sådant förslag.

Rikets Ständer ingingo vid 1860 års riksdag med en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, deruti anmäldes, att »*egande- och hypoteksrätten till fastighet icke vore af den gällande lagstiftningen fullt betryggad*»; och med anledning deraf anhöllo Rikets Ständer, som ansågo bristerna kunna afhjelpas genom införande af s. k. grund- och hypoteksböcker, att ett förslag till lag i ämnet måtte utarbetas och till Riksdagen afgifvas.

Se-dan en komité blifvit tillsatt år 1864, utarbetade den ett förslag, som till regeringen inlemnades 1867. År 1873 aflät regeringen en proposition, som icke i någon mån afhjelpade de behof, Rikets Ständer påpekat, nemligen behofvet af större trygghet i *eganderätt* och *inteckningssäkerhet*, utan endast framställde ett slags uppkok på den nu gällande, jag hade så när sagt oeffterrättighetslagstiftningen. Denna Kongl. Maj:ts proposition afslogs af denna Kammare. Till egenheterna i densamma hörde, att man hade föreslagit att äfven *arf* skulle lagfaras, och jag tror knappt att flere än två eller tre ledamöter försvarade detta förslag, bland dem en, som just framställt det-samma. Mer eller mindre skarpa anmärkningar riktades mot det-samma, och det föll.

Skulle man väl då kunnat föreställa sig, att två år derefter precis samma förslag änyo skulle framläggas. Med samma fel och ofullständigheter är det, lika litet som det förra, egnadt att afhjelpa bristerna i nu gällande lagstiftning.

De anmärkningar, som inom Högsta Domstolen framstälts mot detta förslag, äro följande:

Justitieradet Strandberg, som till skada för vetenskapen alltför tidigt bortgick, säger, att han vid granskningen af det 1873 afgifna förslaget redan yttrat, det han, »i fråga om lagfartens betydelse i privaträttsligt hänseende, icke kunde i förslaget finna *ett klart angifvet och med nödig skärpa begränsadt rättsbegrepp*, utan sväfvade i ovisshet angående omfånget af den betydelse, som förslaget nedlade i ordet *lagfart*. Med berörda förslag öfverensstämmer i hufvudsak det nu förevarande, och jag måste derföre jemväl afstyrka detta. Jag finner dertill en ökad anledning, om jag betraktar öfriga samtidigt framlagda lagförslag, synnerligen förslaget till förordning angående in-teckning i fast egendom. Det lider, enligt min tanke, intet tvifvel att antagandet af sistnämnda förslag skulle fördröja i stället för att påskynda införandet af fastighetsböcker. Ty *med* sådana måste stad-gandena om in-teckning blifva väsendtligen andra; och hade man en gång antagit en lag af det omfång, som det nu remitterade förslaget

Yttranden i
anl. af K. M.
prop. ang.
lagfart.
(Forts.)

till förordning om inteckning, skulle lagstiftaren säkerligen rör en kanske lång framtid finnas obenägen att vidröra hela detta lagstiftningsämne, oakadt behovet deraf vore lika stort i fråga om just det, som är *det väsendtligaste*, eller *eganderättens säkerhet och fastighetskreditens deraf beroende stadga*.

I detta yttrande instämde Justitieråden Almqvist och Naumann, hvarjente Justitierådet Wretman yttrade, att de framlagda förslagen till särskilda lagar, dels angående lagfart å fång till fast egendom och dels angående inteckning i fast egendom, enligt hans åsigt, hade med hvarandra ett sådant sammanhang, att de borde i *en lag* sammanfattas.

I det utlåtande, som Högsta Domstolen afgaf angående 1873 års förslag, säger Justitierådet Strandberg: att han icke kan finna att genom detta förslag »läggas några fastare grunder för eganderättens säkerhet och fastighetskreditens deraf beroende stadga. Ett förslag, i hvars motiv man finner uttalade sådana grundsatser, som att »lagfarten icke fordras för att i egendomen skapa någon ny sakrätt, utan att denna redan är vunnen genom eganderättens öfvergång i och med sjelfva fånet» — eller att »man måste betrakta lagfart å eganderätt från en annan synpunkt än inteckning för fordringsrätt», — ett sådant förslag torde icke få anses stödt på grundvalar, som förmå uppbära någon starkare byggnad».

Lagförslaget, mine Herrar, är således beledsagadt af sådana anmärkningar från Högsta Domstolen och jemväl inom konseljen, att det ej der kan anses hafva vunnit något stöd.

Om, såsom jag vid ett föregående tillfälle yttrat, det är upplytande att se en ministär af en sådan styrka och beskaffenhet, att den tager representationen med sig, så är det deremot nedslående att se en ministär, som icke ens tyckes taga sig sjelf med sig. Det har blifvit yttradt af Hans Excellens Justitie-statsministern till statsrådsprotokollet öfver justitiedepartements-ärenden, när denna fråga förevar till behandling, att införandet af det »utländska grund- och hypoteksbokssystemet» icke vore förenligt med bibehållandet i hufvudsaken och systematiserandet af gällande rättsgrundsatser i ämnet.

Hvad först angår »bibehållandet och systematiserandet af nu gällande grundsatser», hemställer jag, da, på sätt Högsta Domstolens protokoll utvisar, majoriteten inom Domstolen ansett det nuvarande systemet nästan oeffterrättligt och icke tryggande eganderätten, som väl är hufvudändamålet med lagstiftningen i detta ämne, huruvida det kan vara lämpligt att fortfarande bibehålla och söka systematisera dessa grundsatser, eller om ej lämpligare vore att, såsom Rikets Ständer i sin förutnämnda skrifvelse äfvensom ofvannämnde justitieråd påpekat, en fastare grundval uppsöktes. Beträffande påståendet, att fastighetsbokssystemet skulle hemtats från utlandet, så är detta ej sant; detta system är ingen utländsk importartikel. Den grund, hvarpå eganderätten hvilar och i alla tider har hvilat, är *offentliggörandet deraf* genom lagfart, och denna princip, antagen i hela det germaniska Europa och jemväl hos oss, är så fast fotad, att den kan anses oomkullrunkelig. Se vi nemligen på 1734 års lag, så stadgar den i 1 Kap. 2 § Jorda-balken: »Köp, skifte och gåfva skola skriftliga ske med tveggemanna vittne och de villkor deri sättas, hvarå

samma köp, skifte eller gifva sig grundar, och sedan lagföljas å den ort, der hvaradera är beläget». Herrarne torde häraf finna, att för ett lagligt köp af fast egendom förutsättas fyra vilkor, nemligen: att aftalet uppsättes *skriftligen*, att det *bevittnas* af tvänne personer, att deri *intagas* de särskilda *köpevilkoren*, samt att köpet *lagfares*. Intet af dessa vilkor får uteslutas. Och den principen att offentligheten, i fråga om köp af fastighet, tryggar eganderätten, hvilken princip är erkänd nästan i hela den civiliserade världen, har således ej varit främmande för oss. Men den har ej varit fullt konsekvent genomförd i vår lagstiftning, och deri ligger felet.

Fråga är således nu blott om en sådan konsekvent tillämpning och i sammanhang dermed om införandet af fastighetsböcker, hvilket regeringen för det närvarande anser utförbart. Allt bevis derför saknas likväl. Deremot förekomma i Herr Justitie-statsministerns utlåtande till statsrådsprotokollet vid ifrågavarande lagförslags föredragning inför Kongl. Maj:t åtskilliga kuriositeter af sådan beskaffenhet, att genom dem tydligen ådagaläggas de nuvarande grundsatzernas ohållbarhet. Hans Excellens säger t. ex. på ett ställe, att vid kollision mellan »två eganderätter till samma fastighet» den ena får gifva vika. Jag skulle önska veta, huru många eganderätter till samma sak kunna finnas. Rikets Ständer hafva i sin förutnämnda skrifvelse begärt att eganderätten borde skyddas, men hafva ej gjort sig skyldiga till det felet att tala om två eller flera eganderätter till samma fastighet. Och egendomligt är uttrycket, det måste medgifvas, då begreppet eganderätt just innebär rättighet att, *med uteslutande af alla andra*, fritt föfoga öfver en sak. Till sådana satsar kommer man emellertid, om man ej vidhåller »klart angifna och med behörig skärpa bestämda rättsbegrepp» eller »grundvalar, som förmå upprätthålla en fastare byggnad».

Den hos alla germaniska folk antagna och i 1 Kap. 2 § Jordabalken tydligen uttalade principen i fråga om eganderätt till fastighet är, att offentliggörandet just är det moment, som grundlägger eganderättens öfvergang, så att af två eller flere köpare af fast egendom den är egare, som med köpet lagfar. Frågar man nu, hvarföre ej denna enkla och säkra grundsats blifvit i regeringens förslag vidhållen, så är svaret, att majoriteten inom Högsta Domstolen, som egentligen icke ingått i fullständig pröfning af grundsatzens riktighet, deremot ansett införandet af fastighetsboken för närvarande utförbar och att af rikets tre Hofrätter, hvilkas yttranden i ämnet inforadrats, majoriteten i två afstyrkt och endast den tredje tillstyrkt reformens införande.

Det är på grund häraf, och då Herr Jusitie-statsministern icke ansett s. k. fullt specificerade fastighetsböcker, d. v. s. med ett folium för hvarje själfständig possession, kunna införas, som han förnyat det 1873 gjorda förslaget om antagandet af ett annat slags böcker, der hvarje *helt hemman*, ehuru deladt mellan en mängd egare, skulle erhålla ett gemensamt folium, och i sammanhang härmed om bibehållande och systematiserande af nu gällande grundsatser om »två eganderätter» till en fastighet.

Till en början måste härvid anmärkas, att Riksdagen, oberoende

Yttranden i
anl. af K. M.
prop. ang.
lagfart.
(Forts.)

Yttranden i af fastighetsbokens införande, anmärkt ohållbarheten af vår nu gällande lagstiftning, hvilken Hans Excellens deremot vill »bibehålla och systematisera» och detta på det sätt, att man antager två eganderätter existera, af hvilka den ena bör »gifva vika».

Beträffande fastighetsboken, så anfördes såsom hufvudsakligt skäl för ofvannämnda afstyrkanden af densamma, att den jemförelsevis stora jordstyckningen i *Dalarne* och *Vermland* lade hinder i vägen för reformens genomförande.

För utredande af de åtgärder, som borde vidtagas för undanrödjande af nämnda hinder, tillsatte Kongl. Maj:t en komité, bestående af en med förhållandena i Kopparbergs län fullt förtrogen landssekreterare och en häradshöfding i Vermland, hvilka i afgifvet betänkande yttrat angående berörda tvänne sätt för fastighetsböckernas inrättande, att: Enligt det ena skulle ett folium uppläggas för hvarje helt hemman, oafsedt om detsamma vore i en hand eller deladt mellan flere, å hvilket folium skulle antecknas alla förekommande förändringar i eganderätten, alla inteckningar och gravationer, som anginge detta hela hemman eller mantal. Enligt det andra sättet deremot skulle för hvarje själfständig fastighet, utan afseende på om den bestode af ett eller flera hemmansnummer eller blott en del deraf, ett särskildt folium af fastighetsboken användas. »Lika obestriddigt det vore», fortfara komiterade, »att, med antagande af det förra sättet, fastighetsbokens första uppläggning skulle blifva förenklad, lika klart vore, att det med boken *åsyftade ändamålet icke skulle på det sättet vinnas*», och de tillstyrka för nämnda provinser således genomförandet af det system, som Högsta Domstolen förklarar *just för samma provinser utförbart*, hvarjemte de framställa förslag om de åtgärder, som för systemets genomförande erfordras. Det af komiterade nämnda ändamål är att å ett folium, upptagande å ena sidan förändringarne i eganderätten till en fastighet och å andra sidan dess gravationer, få sammanförda alla förhållanden i ena och andra afseendet, som angå fastigheten, och för att få fullständig kännedom om dessa erfordras blott att slå upp detta folium i boken. Men skulle man, såsom i den Kongl. propositionen är föreslaget, å ett folium sammanföra alla delar af ett helt hemman eller mantal — och vi veta att hemman finnas, som äro styckade snart sagt i milliondelar — huru skulle då detta folium komma att se ut? En öfverblick öfver hvarje dels gravationer eller rättsförhållanden skulle ju blifva omöjlig; och hvarföre skulle egaren till den ena hemmansdelen så att säga sammankedjas med egarne till alla de öfriga, med hvilka han har intet gemensamt. Nämnde häradshöfding omnämnde för mig, att ett gravationsbevis på ett helt hemman i Vermland upptog ej mindre än 12 ark. Huru skulle det då vara möjligt att å ett folium få en öfverblick öfver de gravationer, som vidlåda de särskilda hemmansdelarne? Hvertill skulle då boken tjena? Jo, att fördröja och omöjliggöra reformen, ty så tilltrassladt skulle allt blifva, att hvar och en blefve förtviflad, då han ville i boken uppsöka sin hemmansdel för att få en öfverblick öfver dithörande förhållanden. Denna reform är redan genomförd i Danmark, Norge, Tyskland m. fl. länder, ja, i själfva det konservativa England, och vi, som redan länge varit vana vid denna

offentlighet vid lagfaran det, vi skulle stå dem efter. Uppskofvet med denna reform gör oss till ett åtlöje för utlandet; man skrattar, då man får reda på våra förhållanden i detta afseende. Under den tid jag hade äraa vara ledamot i den komité, som tillsatts för frågans utredande, var jag i tillfälle att erfara detta; och sedan den tiden har jag rent af varit bombarderad med förfrågningar af personer, som för vår utveckling i det hänseendet voro intresserade, om det aldrig skulle blifva ett slut på denna fråga. Man har mot reformen invändt, att densamma ej kan genomföras, men vi se ju att det gått i Norge. Man har sagt, att domarens tid deraf skulle tagas i alltför stort anspråk; men jag vill deremot erinra, att en anteckning å ett bestämdt folium ej tager mera tid än en anteckning i in-teckningsprotokollet. Och om någon vill hafva upplysning om de gravationer, som vidlåda hans hemman, hvilket är då mest tidsödande för domaren, att uppvisa ett visst folium, eller att utfärda ett gravationsbevis, för hvilket senare ändamål han måste genomgå in-teckningsprotokollen för tio år?

*Yttranden i
anl. af K. M.
prop. ang.
lagfart.
(Forts.)*

Jag har tillåtit mig dessa anmärkningar derföre att i ett sådant ämne, der Riksdagen för femton år sedan begärde utarbetande af lagförslag och angaf dess lämpliga riktning, regeringen nu för andra gången framlägger ett redan tillförene förkastadt förslag i diametralt motsatt riktning, det icke bör få passera utan anmärkning från den Kammare, som afslog 1873 års förslag.

Om representationen önskar att få gehör hos regeringen, så bör man icke lemna oanmärkt, att regeringen till den grad förbiser representationens flera gånger uttalade önsknin-gar, att det nästan kunde kallas hån.

Herr Ola Andersson i Nordanå: Om Herr Grefve Sparres anförande kommit den dag, då det bort komma, skulle jag möjligen i ett och annat kunnat instämma med honom, men då han icke afgaf detta yttrande vid remissen af omförmälda Kongl. proposition utan först nu, är det, enligt min tanke, ganska tvifvelaktigt, huruvida sådant står i full öfverensstämmelse med 52 § Riksdags-ordningen. Emellertid bör det för Lag-Utskottets ordförande kunna anses fördelaktigt att få del af hvad Herr Grefve Sparre här i Kammaren anför, och jag har derföre icke något emot att detta hans yttrande meddelas nämnda Utskott.

Efter det att dessa yttranden afgifvits, beslöt Kammaren, att densamma, såsom hänförande sig till Kongl. Maj:ts i gårdagens sammanträde till Lag-Utskottet hänvisade nådiga proposition med förslag till särskilda förordningar angående fast egendoms lagfarande och in-tecknande m. m., skulle till nämnda Utskott öfverlenmas.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 17—20;

Lag-Utskottets utlåtande N:o 4; samt

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 8).

§ 4.

Ang. ny lag
rörande flott-
led.

Till behandling förekom Lag-Utskottets utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande flottled.

Motionären, Herr *A. E. Ros*, hade föreslagit, att en så lydande författning måtte af Riksdagen beslutas:

Med ändring af hvad Kongl. brefvet den 11 April 1811 innehåller angående flottning i enskilda vattendrag, der flott- och farled förut icke varit, varder härigenom förordnad, att fråga derom må väckas hos Konungens Befallningshafvande, som, efter det undersökning på stället skett och vederbörande blifvit hörde, eger att pröfva huruvida, med afseende å ortens och det allmännas fördel, flottning i sådant vattendrag må ega rum samt i öfrigt meddela erforderliga föreskrifter på sätt stadgadt är i afseende å vattendrag, der flott- och farled förut varit.

I anledning af ifrågavarande motion hade den hemställan blifvit af Utskottet gjord:

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, så snart ske kan och, derest för undvikande af dröjsmål sådant finnas erforderligt, särskildt, utan afbidan på förestående pröfningen af frågan om vattenrätten i dess helhet, taga i öfvervägande, huruledes allmän flottled i de vattendrag, der den ej redan finnes men är af behofvet påkallad, må enligt de i afseende å jords eller lägenhets afstående för allmänt behof eller dess begagnande endast för utläggning af elektriska ledningstrådar stadgade grunder kunna anläggas och begagnas, samt till Riksdagen göra framställning om den lagstiftningsåtgärd, som för ändamålet finnes erforderlig.

Mot detta förslag hade reservationer inom Utskottet afgifvits:

dels af Grefve *Sparre*, med hvilken Herr *Magnus Jonsson* instämt, och som yrkat,

att Riksdagen ville för sin del besluta en författning, så lydande:

»Med ändring af hvad Kongl. brefvet den 8 April 1811 innehåller angående flottning i enskilda vattendrag, der flott- och farled förut icke varit, varder härigenom förordnad, att fråga derom må väckas hos Konungens Befallningshafvande, som, efter det undersökning på stället skett och vederbörande blifvit hörde, eger att pröfva, huruvida, med afseende å ortens och det allmännas fördel, flottning i sådant vattendrag må ega rum, samt i öfrigt meddela erforderliga föreskrifter på sätt stadgadt är i afseende å vattendrag, der flott- och farled förut varit»;

dels af Herr *Ribbing*, uti hvilken mening Friherre *Wrede* och Herr *Ehrenborg* förenat sig, och som föreslagit,

att Riksdagen måtte i underdånighet hemställa, att Kongl. Maj:t täcktes, så snart ske kan och, derest för undvikande af dröjsmål sådant

finnes erforderligt, särskildt, utan afbidan på förestående pröfningen af frågan om vattenrätten i dess helhet, taga i öfvervägande, huruledes allmän flottled i de vattendrag, der den ej redan finnes men är af behovet påkallad, må, utan förbiseende af strandegares och vattenverksegares rätt, kunna anläggas och begagnas, samt till Riksdagen göra framställning om den lagstiftningsåtgärd, som för ändamålet finnes erforderlig;

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

dels ock slutligen af Herr *Sundell*, som tillstyrkt bifall till motionen.

Sedan uppläsning skett af Utskottets förslag, lemnades ordet, på begäran, till

Herr *Rubenson*, som yttrade: Då icke någon annan af Kammarrens ledamöter tyckes vilja yttra sig i frågan, anhåller jag att få säga några ord. Jag tror mig veta, att Första Kammaren afslagit Utskottets hemställan och bifallit den vid Utskottet fogade reservationen af Herr *Ribbing*. Under sådana omständigheter föreställer jag mig att, om Kammarren vill komma till något resultat vid denna riksdag, det riktigaste vore att fatta ett lika beslut som Första Kammaren och således besluta en sådan skrifvelse till Kongl. Maj:t som den Herr *Ribbing* föreslagit. Jag yrkar detta så mycket hellre som mig synes, att de skäl, reservanten anfört, äro goda, och att det under sakens närvarande skick, då vi hafva att i närmaste framtiden vänta att lagberedningen går att behandla lagen om flottning, det vore fördelaktigt om Riksdagen icke på förhand i en särskild dithörande fråga uttalat en bestämd mening, som vid närmare eftertanke kanske befinnes ohållbar. På dessa skäl anhåller jag om bifall till Herr *Ribbings* reservation.

Herr *Nils Petersson*: Såsom ledamot af Lag-Utskottet har jag i min mån bidragit till det slut, hvartill Utskottet kommit, och jag anser att frågan bäst och ändamålsenligast vinner sin lösning på detta sätt. Men då, såsom redan en talare framhållit, Första Kammarren, med afslag å Lag-Utskottets hemställan, bifallit Herr *Ribbings* reservation, och reservantens förslag kan sägas i det hela sammanfalla med Utskottets, så är jag af samma tanke som föregående talare, nemligen att Kammarren, för att vinna tid och få slut på saken, bör förena sig med Första Kammarren. Jag tillstyrker derföre afslag å Lag-Utskottets hemställan och bifall till Herr *Ribbings* reservation.

Herr *Treffenberg*: I motsats till de tvänne föregående talarne, måste jag för min del hemställa, att Herr *Ribbings* reservation — ehuru visserligen i och för sig den oskyldigaste af de föreliggande förslagen — likväl såsom ledande till ett, enligt min tanke, allt för långt dröjsmål med frågans lösning, icke måtte af Kammarren bifallas. Ännu mindre skulle jag vilja tillstyrka bifall till Utskottets förslag, och jag skall sedermera redogöra för mina skäl härtill. Deremot, det förslag, som synes mig gå i den riktning jag gillar, är Grefve *Sparres* reserva-

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

tion, likväl med tvänne, högst väsendtliga modifikationer, för hvilkas beskaffenhet jag likaledes skall sedermera redogöra. Jag kan likväl på förhand nämna, att den ena af dessa modifikationer afser att häfda den rätt skogsegarne och trafikanterna redan nu hafva, men som, om Grefve Sparres reservation antages, skulle inskränkas eller upphävas, och den andra modifikationen går ut på att bereda ett betryggande skydd för strandegarnes rätt.

Jag nämnde, att jag skulle taga mig friheten först uppehålla mig något vid Lag-Utskottets förslag. Detta afser, såsom Herrarne torde finna, att denna fråga skulle lösas i den ordning våra expropriations-författningar anvisa. Det är dock att märka, att de allra flesta vattendrag inom de nordliga länen, der flottled ännu icke finnes inrättad, äro af den beskaffenhet, att för flottleds inrättande icke erfordras en så vidlyftig apparat, som expropriationslagens tillämpning föranleder. Herrarne erinra sig säkerligen alla de förberedande åtgärderna för expropriationen: först och främst måste genom sakkunnig person fullständig plan uppgöras, vidare kostnadsförslag upprättas och kartläggning ske af all mark som skall exproprieras, samt slutligen skall vid ansökningshandlingarne bifogas en uppgift på alla de personer, hvilkas rätt är i fråga, och redogörelse för alla de öfverenskommelser, som blifvit träffade, äfvensom, der sådant icke kunnat träffas, för de hinder som därför mött. Herrarne torde finna att redan detta är förenadt med mycken kostnad och besvär, men det värsta är, att, då ärendet i sådant skick kommer till Kongl. Maj:ts pröfning, Kongl. Maj:t i sjelfva verket saknar tillräcklig ledning vid bedömandet, huruvida det allmänna bästa kräfver detta intrång i den enskildes eganderätt, som skulle blifva en följd af expropriation. Det kan således ganska lätt hända, att i sakens outredda och ofullständiga skick Kongl. Maj:t afslår expropriationsansökningen, och då står man der, sedan man förgäfvets spilt kostnad och besvär. Detta är så mycket betänkligare, som de allra flesta mindre vattendrag, der flottning kan ifrågakomma, såsom jag nyss nämnde, äro af den beskaffenhet, att expropriation icke erfordras, hvarom äfven den äldre vattenkomitén lemnat upplysning. Men antag, att Kongl. Maj:t medgifver expropriation. Hela den vidlyftiga procedur, som då måste iakttagas, innan expropriationen kan komma till stånd, är allom bekant. Först kan, då saken förekommer vid domstol, tvist uppstå, om det verkligen är nödvändigt att exproprieras mark, eller om flottningen allenast medförer intrång i eganderätten. Uppstår tvist härom, så säger expropriationslagen tydligen att sådan tvist skall slitas i vanlig rättegångsordning. Den kan då fortgå måhända flera år, hvarunder flottningsfrågan naturligtvis får hvila. Men antag att de preliminära åtgärderna äro undanstökade, och ersättningen för den exproprierade jorden eller skadeståndet för intrånget blifvit bestämd, så har man i sjelfva verket ej hunnit särdeles långt, ty det återstår en annan ganska vigtig sak. Sedan domstol och nämnd fullgjort sitt värf i afseende på ersättningsfrågorna, måste ärendet sedermera *ändock* behandlas af administrativ myndighet, nemligen Konungens Befallningshafvande, som eger att ordna flottningen och fastställa de vilkor, hvarunder densamma må ega rum. Herrarne lära

finna de olidliga omvägar och betydliga kostnader, som äro förenade med en dylik procedur, och att sålunda den väg Lag-Utskottet vill gå är i högsta grad opraktisk, då nemligen på sådana vilkor i nittio fall utaf hundrade der flottningsled tarfvades, en sådan likväl icke skulle komma till stånd.

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

Hvad jag nu yttrat torde tillsvidare vara tillräckligt att förklara hvarför jag för min del icke kan godkänna Lag-Utskottets mening. Jag skall nu gå Grefve Sparres reservation närmare på lifvet och söka för Herrarne framställa de skäl hvarpå jag stödjer min åsigt, att denna reservation icke bör i oförändradt skick godkännas; men för detta ändamål är det nödigt anställa en vivisektion på den del af 1811 års förordning som ännu lefver, men som vi nu äro i begrepp att mörda.

Det finnes nemligen i slutet af denna förordning ett tillägg, hvilket jag skall be att få uppläsa. Det lyder sålunda: »Men hvad åter beträffar sådana enskilda vattendrag, der flott- och farled förut icke varit och hvaräst, vid uppkommande rättegång, jord- och strandegare icke heller med stöd af lag och författningar kan åläggas att sådana tillåta och öppna hålla, så ankommer på öfverenskommelse med egarne till samma vattendrag, om och med hvad vilkor de till flottning och transport måga få nyttjas.» När jag först läste detta tillägg, så uppstodo hos mig många funderingar öfver hvad som egentligen menades med uttrycket: *»hvaräst vid uppkommande rättegång jord- och strandegare icke heller med stöd af lag och författningar kan åläggas att sådana tillåta och öppna hålla.»* Jag sökte tänka mig, hvilka fall de voro, då jord- och strandegare kunde lagligen åläggas att tillåta flottning. Jag sväfvade dock, tack vare den i ämnet gällande lagstiftningens dunkelhet och ofullständighet, länge i okunnighet derom och ännu mer öskades min osäkerhet vid erinringen af ett yttrande, som Herr Philipsson under frågans behandling vid förra riksdagen hade, och som gick ut derpå, att om Grefve Sparres reservation antoges, pröfningsrätten i hithörande frågor skulle komma att öfverflyttas från domstolarne till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande. En ledning härutinnan fick jag dock, da jag gick till den äldre vattenrättskomiténs förslag och deri anförda motiv, hvaraf framgår, att komitén ansett, att strand- och jordegare, på grund af nu gällande lag, kunna åläggas tillåta flottning i de fall, »da kungsådra, segelled eller båtled i vattendraget finnes», hvilket icke är detsamma, som att flottled i vattendraget varit nyttjad. Denna åsigt är antagligen riktig. Det kan inträffa sådana förhållanden, att t. ex. en person har under en lång tid sparat sin skog, hvilken är belägen vid ett vattendrag, deri flottning icke någonsin egt rum. Han är den ende i orten, som har någon betydande skog, den stiger i värde, och han vill tillgodogöra sig densamma genom afverkning och densammans nedflottande till någon hamnplats. Han vänder sig då till strandegarne med begäran om deras tillåtelse till flottningen, men dessa säga dertill nej. Då kan denna person, i händelse styrkas kan, att kungsådra, segelled eller båtled finnes i vattendraget, med lagen i hand få strandegarne vid domstol ålagda att tillåta flottningen och sedermera med sitt laga kraftvunna utslag vända sig till länsstyrelsen, för att få bestämdt, under hvad vilkor flottningen må ega rum. I händelse nu Grefve Sparres förslag antages, så

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

skulle ju en sådan persons ställning blifva betydligt försämrad, ty enligt detta förslag skulle han icke ega vända sig till domstol för vinande af rätt till flottning, utan i stället nödgas gå till länsstyrelsen. Denna myndighet inforrdar då strandegarnes yttrande. Strandegarne förklara att saken visserligen är af stor vigt för skogsegaren, men att denne är den ende på orten, som eger skog, och att ortens allmänna intresse ingalunda fordrar att flottning medgifves, hvadan ock, med hänseende till af flottningen uppkommande olägenheter, ansökningen afstyrkes. I sådant fall är det gifvet, att den administrativa myndigheten, som måste pröfva frågan ur synpunkten af det allmännas fördel, afslår ansökningen, och dermed har den ifrågavarande personen blifvit utestängd från en rättighet, som han eljest skulle hafva kunnat göra lagligen gällande, i händelse den nu gällande lagstiftningen egt bestånd. Det är således klart, att Grefve Sparres förslag, i det skick det föreligger, skulle under vissa förhållanden, långt ifrån att befordra, i stället motverka det ändamål, han velat vinna eller flottningens underlättande. Jag vill, att den rätt, som för närvarande tillkommer skogsegare, skall fortfarande för dem bevaras och skall därför i sådant hänseende till Kammarens pröfning framlägga ett förslag, af den lydelse jag strax skall meddela.

Jag nämnde vidare, att Grefve Sparres förslag borde modifieras i ännu ett annat afseende, och dermed menade jag en modifikation i sådan riktning, att strandegares rätt borde bättre tillgodoses än genom nämnda förslag skett, och därför vill jag till detsamma hafva fogadt ett tillägg i sådant syfte. Om Herrarne behaga genomläsa såväl den äldre som den yngre vattenrättskomiténs förslag jemte Herr Elworths vid det förstnämnda fogade reservation, så skola Herrarne finna, att alla dessa tre förslag sammanstänma deri, att frågor af hithörande beskaffenhet eller om flottleds inrättande böra på administrativ väg behandlas, men att i de fall, der jord i och för flottleds åstadkommande måste afstås, och då strandegare för detta ändamål måste lida intrång, härmed sammanhängande fragor böra underställas Kongl. Maj:t och i expropriationsväg afgöras. Det är också alldeles gifvet, att Kongl. Maj:t vid pröfningen af expropriationsfrågan skulle komma att stå på mycket fastare grund, om Grefve Sparres förslag, med det tillägg der till jag skall taga mig friheten föresla, antages, än som skulle blifva förhållandet, i den händelse Kongl. Maj:t utan någon föregående undersökning skulle nödgas pröfva frågan om expropriationen. Enligt såväl Grefve Sparres som de begge vattenrättskomitéernas förslag skulle frågor om inrättandet af nya flottleder i första instansen alltid anhängiggöras hos Konungens Befallningshafvande, som skulle föranstalta om undersökning på stället genom sakkunnige män. Denna undersökning har, i förbigående sagdt, ett helt annat ändamål, än den undersökning, som ifrågakommer vid expropriationer och verkställas i vissa fall af domstolen och i andra fall af expropriationsnämnden, hvilken nämnds sammansättning ej heller lemnar någon garanti för att ledamöterna ega de för en rent teknisk undersöknings verkställande erforderliga insigter, då deremot det är en allmänt känd sak, att i de orter, der flottning bedrifves — och jag tror mig sjelf derom ega någon erfarenhet, såsom i flera år bosatt i Wermland och nu senast

i Norrland — nästan öfverallt finnas behörigen qualificerade personer, hvilka, snart sagdt, fått ett monopol på dylika undersökningars verkställande. Der tillgår vanligen så, att till ordförande för undersökningen förordnas en person, som eger kännedom om huru vattenbyggnader skola utföras. Vid hans sida ställas en eller flere om ortens förhållanden i allmänhet och särskildt flottningsförhållandena kunnige personer. Härefter kallas samtliga strand-, jord-, vatten- och fiskeverksegare tillsammans. I deras närvaro verkställs undersökningen, som framför allt går ut på att få utredt, huruvida, genom vidtagandet af vissa försigtighetsmått, flottning med den minsta möjliga skada skall kunna åstadkommas, samt att, derest skada ej helt och hållet kan undvikas, meddela bestämmelser eller förslag rörande den ersättning, som i sådant fall bör till vederbörande strand- och verksegare utgå. Denna undersökning, som, såsom nu nämnt är, har till ändamål att för den administrativa myndigheten göra klart, huru flottningen bör vara inrättad för att den ej skall medföra någon synnerlig skada, bör tillika för samma myndighet utgöra en ledning vid dess bedömande, huruvida öfverhuvud taget flottning bör medgifvas eller icke, eller, hvilket är detsamma, huruvida den skada och de olägenheter, som genom flottningen uppkomma för strand-, jord-, vatten- och fiskeverksegare, öfverväga eller böra vika för det allmänna intresse, som kräver flottledens åstadkommande. I förra fallet afgör Konungens Befallningshafvande frågan genom utslag till förmån för strand- och jordegarene, så att flottning afslås, i senare fallet medgifves rättighet till flottning. Nu kan dock den händelsen äfven inträffa, att flottningen, ehuru densamma för orten befinnes särdeles fördelaktig, likväl icke kan utföras under andra vilkor, än att det ena eller andra jordområdet afstås eller jord- och strandegarene underkasta sig det intrång, som af flottningen blifver en följd. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måste vid sådant förhållande, och om uppgörelse med jordegaren icke kan träffas, enligt nu gällande lagstiftning, afslå ansökningsen; men enligt Grefve Sparres förslag, med den förändring deri jag kommer att föreslå, skulle Konungens Befallningshafvande alltid underställa frågan i denna del Kongl. Maj:t för vidare behandling af ärendet i den ordning expropriationslagen anvisar.

Jag skall nu be att få uppläsa det förslag till beslut, till hvilket jag för min del måste yrka bifall, på det att, då ärendet återkommer till Lag-Utskottet. Utskottet må kunna med ledning deraf afgifva ett jemkningsförslag, om hvilket båda Kamrarna må kunna sig förena.

Mitt förslag — jag skall läsa det långsamt, på det de bestämmelser, som deri innefattas, måtte framstå tydligt — är af följande lydelse:

»Med ändring af hvad Kongl. brefvet den 8 April 1811 innehåller angående flottning i enskilda vattendrag, der flott- och farled förut icke varit, varder härigenom förordnadt, att der jord- och strandegare icke med stöd af lag och författningar kunna åläggas att flottled tillåta och öppen hålla, i hvilket hänseende uppkommande tvister fortfarande skola tillhöra allmän domstols upptagande, men erforderliga föreskrifter rörande de vilkor, hvarunder flottning må ega rum, af Kongl. Maj:ts Befallningshafvaude meddelas, i öfrigt fråga om flottleds

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

inrättande i enskilda vattendrag må väckas hos Konungens Befallningshafvande, som, efter det undersökning på stället skett och vederbörande blifvit hörde, eger att pröfva, huruvida med afseende på ortens och det allmännas fördel flottning i sådant vattendrag må ega rum, samt i öfrigt meddela erforderliga föreskrifter på sätt stadgadt är i afseende å vattendrag, der flott- och farled förut varit, dock att, der vid undersökningen utrönt blifvit, att för flottleds inrättande nödigt är att jord afstas, lagligen byggda broar, fiskeverk och vattenverk utrifvas eller att egare deraf lida intrång i deras nyttjanderätt, samt hinder för bifall till flottningen eljest icke möter, frågan om strandegares skyldighet att sådan jord afstå eller sådant intrång lida skall Konungens pröfning underställas för vinnande af den vidare behandling af ärendet, som med Kongl. förordningen om jords och lägenhets afstående för allmänt behof öfverensstämmer.»

Genom detta förslags antagande är helt visst allas rätt tillgodosedd, och det medför den stora fördelen, att man i alla de otaligt många fall, då flottled kan inrättas utan att expropriation erfordras, slipper ifrån de stora kostnader, besvär och omgångar, som med denna apparat äro förenade, och ändå vinner målet. Jag tager mig friheten hänvisa till den äldre vattenrättskommitténs utlåtande i ämnet. Denna komité, som infortrade yttranden från de administrativa myndigheter i alla de län, der flottning egde rum, äfvensom från landstingen och de större sägverks- och jordegarne samt flottningsintressenter i dessa län, uttalade den åsigten, att i de allra flesta mindre vattendrag, hvaraf så många finnas i Norrland, flottning äfven utan föregående undersökning skulle kunna saklöst bedrifvas. Så långt vill jag icke gå; utan jag yrkar och anser lämpligt, att i *alla* fall, då fråga om flottleds inrättande uppstår, undersökning eger rum.

Jag skall slutligen bedja att få nämna, att skälet, hvarföre jag icke kan acceptera Herr Ribbings, af Första Kammaren godkända förslag, är det, att jag är öfvertygad om — och vår föregående erfarenhet visar oss, hvad vi i ty fall hafva att vänta — att, i fall ett sådant förslag inkomme till regeringen, dess första åtgärd skulle blifva att öfverlemna detsamma till den olycksaliga lagberedningen, hvilken vi för våra synders skull fått på halsen, och denna utbrutna del af vattenrätten skulle då inkomma i hvirveln af alla de öfriga delarne af denna rätt, för att i sinom tid på samma gång som hela vattenrättslagen förgås, så att vi på sådant sätt kanske aldrig skulle få frågan löst.

Jag måste således yrka bifall till mitt förslag.

Herr Ehrenborg: Jag kan naturligtvis icke i något afseende mäta mig med den siste ärade talaren i erfarenhet uti denna fråga; och jag skall därför endast yttra några få ord om frågans formela sida och närvarande situation.

Det gläder mig att, då jag var den ende ledamoten från denna Kammare, som i Utskottet förenade mig om Herr Ribbings reservation, jag nu fatt höra ännu en ledamot, nemligen Herr Nils Petersson, vara nöjd med densamma; och jag vågar på grund deraf äfven hoppas, att den kommer att blifva Kammarens beslut. Jag ber att

få erinra Herrarne derom, att Herr Ribbings reservation, som redan blifvit af Första Kammaren bifallen, i hufvudsakligaste delar sammanfaller med Utskottets förslag: först och främst deri, att den begär en skyndsammare behandling af denna fråga än som kan egnas vattenrätten i sin helhet; vidare deruti, att den icke finner principiellt riktigt eller för eganderättens helgd tillräckligt betryggande att åt Konungens Befallningshafvande öfverlemna afgörandet, huruvida flottning i de vattendrag, der den ej redan finnes men är af behofvet påkallad, må medgifvas eller icke; ytterligare deri, att den bestämdt vänder sig emot senare delen af 1811 års Kongl. bref, som, i afseende på åstadkommande af nya flottleder, häuvisar till den enskilda öfverenskommelsen; och slutligen deruti, att den positivt uttalar, att strandegarnes och vattenverksegarnes rätt skall tillgodoses. Reservationen skiljer sig åter från Utskottets förslag i den väsentliga omständigheten, att den icke vill inför Kongl. Maj:t uttala någonting bestämdt om det sätt, hvarpå frågan om flottleds öppnande och nyttjande skall afgöras. Detta skrifvelseförslag är likväl tillräckligt positivt, då det både framhåller behofvet af frågans skyndsamma lösning och för det andra talar om, att strandegarnes och vattenverksegarnes rätt icke får förbises. Då nu härtill kommer, att den siste ärade talaren vitsordat förslaget oskyldighet — hvadan detsamma torde få anses icke innebära något ondt eller skadligt — då vidare Riksdagen enligt detsamma förbehållit sig pröfningsrätt, när frågan återkommer från Kongl. Maj:t, hvilket vi hoppas skola ske till nästa riksdag; hvarefter vi kunna få en lag i ämnet redan år 1876, hvilket deremot icke kan blifva fallet med vattenrätten i sin helhet; och vidare, då det af Herr Treffenberg framställda förslag och den återremiss, som, derest förslaget godkändes, deraf blefve en följd, icke skulle föranleda någon åtgärd, då Första Kammaren redan fattat ett sådant beslut i ämnet, att någon sammanjemkning mellan detta och Herr Treffenbergs derifrån vidt skiljaktiga förslag icke kan ega rum, emedan dem emellan finnes ingenting gemensamt, så kan jag icke tillstyrka bifall till det af denne sistnämnde talare nu framlagda förslag. Hufvudsaken i Utskottets förslag är nemligen *angifvande af sättet*, hvarpå enligt Utskottets mening denna viktiga fråga bör erhålla sin lösning.

I Herr Ribbings reservation talas deremot hvarken om Konungens Befallningshafvande eller expropriationslagen, hvilka deremot båda förekomma i Herr Treffenbergs förslag.

Under sådana förhållanden är det gifvet att, derest Andra Kammaren nu fattar något annat beslut än Första Kammaren, hela saken för denna gång förfaller. Men da man synes vara öfverens om att någon lagstiftningsåtgärd i detta ämne nu bör vidtagas och då, såsom jag redan nämnt, Herr Ribbings förslag är relativt oskyldigt, hvilket jag anser som en förtjänst hos detsamma, så vill jag, på dessa i korthet anförda skäl, i likhet med de fleste föregående talare, med afslag å Utskottets hemställan, yrka bifall till Herr Ribbings reservation.

Herr P. Staaff: Jag har varit i tillfälle att på förhand taga kännedom om Herr Treffenbergs förslag och får vördsamt tillkänna-

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

gifva att jag deruti instämmer. Deremot kan jag ej i allo instämma i hvad han nu under diskussionen yttrat, hvarför jag ock ber att i största korthet få omnämna, hvaruti mina åsichter i detta fall skilja sig från hans. Dessförinnan ber jag få göra några allmänna anmärkningar om det stora samband som förefinnes emellan 1811 års Kongl. bref, hvarmed afsågs, icke att göra ärenden som dittills varit af administrativ art till domstolsärenden, utan endast att bibehålla dem i deras förutvarande skick, och den fråga som rör rättigheten att mot egarens vilja öppna flottled i vattendrag. Af de föregående talarnes yttranden äfvensom af hvad i reservationerna förekommer synes framgå, att man vill borttaga denna princip; och Grefve Sparres reservation går ut på att göra dessa frågor, som förut tillhört domstols behandling, till helt enkelt administrativa ärenden, som skola af Konungens Befallningshafvande afgöras, men icke på grund af rättegång i laga ordning, utan allenast med hänsyn till det allmännas nytta och de fördelar, som genom en dylik anordning förmenas uppkomma för en särskild ort eller stad. Sådant kan jag för min del alls icke godkänna, utan anser tvärtom det vara en högst vadlig princip att göra Konungens Befallningshafvande till domare i rättsfrågor, äfven om dessa blifva få och af sällsynt natur, allrahelst om man säger: ni behöfver icke rätta er efter lag, utan blott se till om en sådan åtgärd är till nytta för er ort, d. v. s. om ni för egna eller er orts intressen behöfver uppoffra den enskildes rätt, så betyder det ingenting. En sådan princip kan jag icke gilla och följaktligen icke heller Herr Treffenbergs resonnement i denna del. I alla möjliga fall fruktar jag att, efter antagandet af en sådan grundsats, det allmännas rätt skulle fordra flottleds öppnande; och tillämpningen af denna princip skulle äfven troligen medföra större nytta än bibehållandet af enskild rätt för den private. Men rätt måste i hvarje fall vara rätt och måste skyddas. Herr Treffenbergs förslag är det medlingsförslag som tillgodoser allas rätt, och dertill hör att tvister angående begagnande af flottled upptagas af domstol och icke af Konungens Befallningshafvande. Deremot har Herr Treffenberg i öfrigt genom sitt förslag tillgodosett deras rätt, hvilka i likhet med mig hafva flottningens intresse för ögonen, och utan denna rätt skulle de norrländska orterna, som äfven vilja se sina anspråk tillgodosedda, stå långt tillbaka.

Under min domareverksamhet har jag flera ganger haft tillfälle se, huru jordegare och strandegare sökt lägga hinder i vägen för flottningen och i ersättningsväg preja till sig stora summor, samt sålunda lägga ett högst odiöst band på en så allmänt nyttig näring som sagverks- och trävarurörelsen.

Å andra sidan måste man dock medgifva att understundom händer att de, som representera trävarurörelsen och flottningen, icke alltid gå till väga på det mest grannliga sätt. Jag tror därför att i vissa frågor de kunna taga hvarandra i hand. Så framt man önskar bibehålla å ena sidan flottningsrätten och å andra sidan eganderätten oförkränt, måste man dock åt domstolarne fortfarande öfverlemna afgörandet af rena rättstvister, under det pröfningen af öfriga med flottningsrätten förenade frågor utan någon fara kan uppdragas åt Konungens Befallningshafvande. Jag instämmer med Herr Treffen-

berg och får tillägga att jag anser, att Herr Ribbings reservation icke blott relativt utan äfven absolut är aldeles oskyldig.

Ang. ny lag rörande flottled.

(Forts.)

Friherre von Schulzenheim: Då jag för ungefär 13 år sedan vid den här tiden väckte fråga om revision af vattenrätten och alla 4 riksständerna förenade sig om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i detta syfte samt en komité för frågans behandling i följd häraf nedsattes, kunde jag väl icke föreställa mig att 13 år senare denna fråga skulle stå på samma punkt.

Förhållandet var, att den komité, som först tillsattes och hvars betänkande synes mig i värde öfverträffa senare för frågans utredning tillsatta komitéers, råkade ut för den olyckan, att hushållningssällskapen i landet icke kunde finna sig vid en del af de grundsatser som uppställes. Denna komité hade mycket fäst sig vid den utländska lagstiftningen i ämnet, som i allmänhet var obekant här i landet, och hvad särskildt angick uppställningen af den föreslagna lagen, var den delad i 3 stora afdelningar, nemligen om flottning — som hufvudsakligen rörde Norrland — om utrifning af vattenverk och reglering af sjöars vattenhöjd och aflopp — som rörde mellersta Sverige — och om dikning, som rörde den mera bebyggda och odlade delen af landet. Det var naturligtvis mycket svårt att få en princip som genomgick det hela, då landets naturförhållanden äro så väsentligt olika i olika delar. Men det torde dock icke vara omöjligt med afseende å den stora grundsatsen om eganderättens helgd, som af Grefve Sparre blifvit framhållen och som vi icke kunna nog mycket onhägna och värna; ty hvad som sätter vår lagstiftning tillbaka för utlandets är just det, att eganderätten icke alltid genom densamma blifvit fullt skyddad.

Herr Staaff har riktigt anmärkt att, då man sträfvar att låta de administrativa myndigheterna göra intrång på det rena domstolsområdet, man icke slår in på den rätta vägen. Grefve Sparres reservation innehåller ett försök att föra oss tillbaka dertill, att Konungens Befallningshafvande skulle få rätt i vissa fall att framför domstolarne afgöra en mängd rena rättsfrågor. Hans förslag vid sista riksdagen inkom icke i dess elfte, utan snart sagdt i dess tolfte timma, då ett fåtal af Riksdagens ledamöter voro qvar, i Första Kammaren 40 å 41 och i den Andra omkring 60. Så vidt jag icke missminner mig, föll Grefve Sparres förslag i ena Kammaren med 3 rösters minoritet och i den andra med 3 rösters pluralitet, så att frågan afgjordes med 51 röster för hvardera åsigten. Man kan således icke säga att representationen med lugn och under tillräcklig tid, eller med afgörande majoritet, behandlade och betraktade denna särdeles viktiga fråga.

I Lag-Utskottet har Herr Sigurd Ribbing framställt en reservation, som vunnit Första Kammarens bifall och som äfven här blifvit understödd af tvänne talare, Herrar Rubenson och Ehrenborg. Men, mine Herrar, då Herr Ribbings reservation icke innehåller någonting annat än en väckelseknuff åt regeringen att ändtligen komma fram med ett lagförslag i ämnet, som inom kort läres upptagas till behandling hos den nya lagberedningen, och då reservationen icke omfattar någon bestämd princip och till sin allra innersta kärna endast innehåller den tanken: har man kunnat vänta i 13 år, så kan man gerna

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

vänta några år till, då så är, anser jag att vi icke böra förena oss med Första Kammaren, såsom af Herrar Rubenson och Ehrenborg föreslagits, utan jag anser att, då vi fått ett förslag, som i sig innefattar på samma gång en säkerhet för så väl egande- som flottningsrätten samt är grundadt på en tillsvidareprincip, som ej lägger något hinder i vägen för sammanslutning till den stora vattenrättslagen, och detta förslag derjemte utgör ett försök att påskynda utfärdandet af en lag, som under närvarande tid så väl behöfves, vi böra taga tillfället i akt att antaga ett skrifvelseförslag, som kan leda derhän, att norra delarne af landet erhålla en lag, hvarmed de under tiden kunna känna sig tillfredsställda.

Herrarne böra komma ihåg att hvad vi framför allt behöfva, det är praktiska lagar och detta så fort som möjligt; ty den stora industriella utvecklingen i vårt land har gjort sadana i hög grad nödiga. Vi sakna tidsenlig patentlag och grufvestadga, vi sakna en duglig flottningslag och vi sakna praktiska lagar för vårt dagliga verksamma lif i allmänhet. Då vi nu sålunda sakna lag för denna näringsgren, hvarom fråga är, så böra vi skynda oss att använda det tillfälle som erbjuder sig och icke såsom muhamedanerne lägga händerna tillsammans och säga: det kommer nog ändå någon gång, när Allah vill.

Herrarne förstå att jag med det förslag, jag förordat, åsyftar Herr Treffenbergs, hvilket jag anser i hög grad välbetänt, derföre att det till domstolarne hänskjuter alla möjliga uppkommande tvister rörande eganderätt och lemmar allt som afser vattenpolisen åt Konungens Befallningshafvande, hvilket är den riktiga och rätta vägen.

Jag anhåller att Riksdagen behagade förena sig och antaga det af Herr Treffenberg väckta förslag så att, sedan en sammanjemkning, såsom jag hoppas, kunnat af Lag-Utskottet åstadkommas med Första Kammarens förslag, en skrifvelse i det angifna syftet må kunna till Kongl. Maj:t expedieras.

Herr Ola Andersson: Jag är i allmänhet af den åsigt, att då fråga är om ett ämne af större omfattning, såsom vattenrätten, det fortaste och måhända äfven bästa sättet för frågans lösning är att taga ett stycke i sender, såsom förhållandet var med vår nya strafflag. Man måste dock förut vara fullt ense om de grunder, hvarpå huset skall byggas, om detta ej skall komma att blifva söndradt mot sig sjelft; men detta är tydligen icke här händelsen hvarken i Utskottet eller Kammaren, och jag hemställer fördenskill, huruvida det kan vara lämpligt att gifva regeringen en påtryckning, innan man är ense om grunderna.

Jag kan för min del icke finna att Utskottet i sitt förslag helt och hållet afvikit från 1869 års komités åsikter. Om Herrarne vilja läsa 10 § i komiterades förslag jemte dertill hörande motivering, så skall det befinnas att, om detta förslag också icke helt och hållet öfverensstämmer med Utskottets nu framlagda, de båda förslagen dock icke särdeles mycket skilja sig från hvarandra. För min del, om jag skulle antaga något af de förslag, som här föreligga, skulle jag sluta mig till Herr Ribbings, ehuru jag icke är alldeles nöjd med motiveeringen, emedan det synes som om han yttrat sig emot användandet

af rättigheten att expropriera. Huru som helst, så anhåller jag att få förena mig med Herr Staaff derutinnan att man icke bör inkräkta på den enskildes eganderätt utan att gifva honom full ersättning för den skada, som derigenom kan uppkomma. Emellertid på den ståndpunkt saken nu står, och då enighet icke förefinnes om grunderna, hvarpå förslaget skall byggas, anhåller jag att få yrka afslag på alltsammans.

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

Herr Hjelm: Jag hade näppeligen kommit att besvära Kam-maren med ett yttrande i denna fråga, om icke redan i början af debatten tre talare uppträdt och yrkat bifall till Herr Ribbings reservation. Den som lika med mig många är bött i en ort, der man sett huru mycket krångel, huru många trakasserier m. m., som åstadkommits genom det obestämda och sväfvande i lagstiftningen med afseende på flottningen i de mindre vattendragen, kan icke annat än på det varmaste önska, att frågan må få, om ock en provisorisk, dock en så snar lösning som möjligt.

I Herr Ribbings reservation säges det, att man bör i den underdåniga skrifvelsen anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes så snart ske kan taga i öfvervägande etc.. men jag har hört två talare antyda, att det med all sannolikhet kommer att dröja åtminstone 5 à 6 år innan något förslag är att förvänta, och under tiden få vi kvarstå i detta oeffterrättighetstillstånd i de orter, der flottning påfordras i de små vattendragen. Jag skulle här kunna uppdraga ganska betecknande faktiska förhållanden för att visa olämpligheten af den närvarande författningen rörande flottning i de mindre vattendragen, äfvensom huru ytterst olämplig den apparat är som Utskottet nu föreslagit, genom hvars begagnande man skulle förskaffa sig flottningsrätt uti ifrågavarande vattendrag; men jag vill icke besvära Kam-maren och protokollet dermed. Jag är af den åsigt, att man måste så fort som möjligt komma ifrån det närvarande och till något annat, och jag tror att Herr Treffenbergs förslag är sådant, att det icke allenast bör tillfredsställa de närmaste behofven, utan också har utsigt för sig att kunna sammanjemkas med Första Kam-marens fattade beslut i frågan och sålunda leda derhän, att en skrifvelse till Kongl. Maj:t må kunna åstadkommas, hvarom vi alla kunna förena oss, och jag yrkar därför bifall till Herr Treffenbergs förslag.

Herr Nils Petersson: Då jag förra gången hade ordet yttrade jag mig helt kort i frågan, emedan ingen annan då hade framställt någon bestämd åsigt, och jag trodde att frågan skulle afgöras utan någon vidlyftigare diskussion; men då jag nu hört flera olika meningar rörande denna fråga framställas, likasom det äfven skedde i Lag-Utskottet, der den framkallade en särdeles lifvig öfverläggning, så anser jag mig icke böra lemna Kam-maren i okunnighet om min åsigt i ämnet och det sätt hvarpå jag betraktar denna sak.

Det har i denna fråga framställts hufvudsakligen två förslag. Det ena att man skall bibehålla eganderättens helgd och söka i lagstiftningen införa sådana garantier för densamma, att den kan anses fullt bevarad. Det andra vill ställa så till, att flottningen i vattendragen i

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

Norrland må ske så fort och bekvämt som möjligt, och vill derföre bibehålla den utväg, som 1811 års förordning i detta fall innehåller och som öfverlemnar bestämmandet af föreskrifter härutinnan till Konungens Befallningshafvande, hvilken senare åsigt hufvudsakligen delas af Herr Treffenberg.

Man har i Kammaren yttrat, att en återremiss af betänkandet borde ega rum, och att Lag-Utskottet sedermera skulle kunna företaga en sammanjemkning af de olika åsigterna inom Kamrarne och framlägga ett förslag, som kunde antagas af alla. Men detta är försökt både förra året och detta år, och begge gångerna med lika liten framgång. Ty frågar jag, om man vill bibehålla eganderättens helgd, huru skall man då förfara i detta fall för att bevara densamma, utan att godkänna sättet att genom expropriation, sasom Utskottet föreslagit, tillgodose strandegarnes rättigheter? Skulle Kongl. Maj:t kunna uppfinna något annat sätt att lösa frågan, så kan ju pröfning deraf ega rum vid riksdagen, sedan Kongl. Maj:t framställt sitt förslag till lagstiftning i detta afseende.

Man har äfven under diskussionen vidrört Utskottets förslag och yttrat, att den expropriation Utskottet föreslagit, skulle vara icke allenast besvärlig för den som ville anställa flottning, utan äfven tidsödande för båda parterna. Visserligen medför den åtskilligt besvär; det kan ej nekas. Men kan man på annat sätt bevara eganderättens helgd, utan att försäkra besvär, så är det bra. Det sättet känner åtminstone icke jag till.

Det är vidare yttradt, att man borde öfverlemnna åt Konungens Befallningshafvande att afgöra dessa frågor, men detta vill jag icke tillstyrka, ty, om jag ej misstager mig, så finnes det Konungens Befallningshafvande, som icke skulle draga i betänkande att förklara hvilken ström som helst för kungsådra och tillåta flottning deri. Det är visserligen sant, att Konungens Befallningshafvande skulle icke omedelbart afgöra denna sak, utan att en undersökning först skulle ega rum, hvilken skulle verkställas af tekniskt bildade personer. Men jag tror att detta ej är nog, utan att en expropriationsnämnd vida bättre kan bedöma frågan. Om nemligen den som önskar verkställa flottning inväljer personer, som hafva tekniska insigter, och strandegarne sådana som de anse bäst kunna bedöma den olägenhet och skada som kan genom flottningen uppstå för strandegarne, tror jag att en tillräckligt sakkunnig och oveldig pröfning af frågan kommer att ega rum. Jag har icke kommit från den åsigten att just det föreliggande förslaget från Lag-Utskottet är ett sammanjemkningsförslag och att något annat icke kan af Utskottet åstadkommas. Om Kammaren återmitterar förslaget, så kommer, i anseende till den mängd af viktiga och omfattande frågor, som nu hvila på Lag-Utskottets bord, den vidare behandlingen deraf att dröja till emot riksdagens slut och om de flottningsidkande dermed kunna vara nöjda, så har jag ingenting deremot.

Då emellertid Första Kammaren redan antagit det af Herr Ribbing framställda förslag samt detta är af den beskaffenhet, att icke lägga hinder i vägen för Kongl. Maj:t att till Riksdagen göra framställning om antagande af en lag i det syfte Herr Treffenberg fram-

stält; så får jag, för att i de flottningssidkandes intresse få ett beslut i denna fråga, yrka det Kamraren måtte antaga Herr Ribbings förslag, hvilket då kunde blifva Riksdagens gemensamma beslut.

Ang. ny lag rörande flottled.
(Forts.)

Herr Treffenberg: Då jag nu åter begärt ordet, ber jag till en början om ursäkt i fall jag under föredragets lopp skulle komma af mig, hvilket lätt skulle kunna inträffa, då jag blifvit uppmanad att tala från denna plats, vid hvilken jag är ovan.

Jag ber då att först och främst få betyga Herr Staaff min tacksamhet för det verksamma understöd han gifvit mitt förslag. Detta understöd är för mig af högsta värde och bör äfven vara det för alla andra inom denna Kamraren, ty det utgår från en person, som framlefvat sin kraftigaste ålder i de norra orterna, just der som skon klämmer, och der han äfven haft en mycket vidlyftig praktik i dessa saker, hvilket deremot jag icke tror vara fallet med de personer från de södra orterna, som mot det af mig afgifna förslag yttrat betänkligheter, hvilka jag icke kan tillmäta synnerlig vikt, då dessa representanter tillhöra orter, der flottning icke bedrifves.

Herr Staaff har likväl mot mitt förslag gjort en anmärkning, som jag vill bemöta, enär den beror på en missuppfattning, möjligtvis föranledd af någon otydlighet, hvartill jag i min framställning gjort mig skyldig. Han sade nemligen att jag skulle hafva yttrat, att genom antagandet af Grefve Sparres förslag flottningen skulle blifva inskränkt; men det var alldeles icke min mening att detta skulle inträffa, om grefve Sparres reservation godkändes, men väl om Lag-Utskottets eller Professor Ribbings förslag komme att antagas, emedan det sistnämnda förslaget lemna Regeringen öppet att antaga en lag i samma syfte som det af Lag-Utskottet i dess utlåtande angifna. Fast hellre, mine Herrar, lider det alls icke något tvifvel derom att, under det att Lag-Utskottets eller Professor Ribbings förslag skulle kunna leda till en högst menlig *inskränkning* i flottningen, så skulle deremot Grefve Sparres förslag kunna leda till alltför *vidsträckt* flottning. Detta senare förslag tillgodoser nemligen icke tillräckligt strandegarnes rätt och intressen, derför att enligt detsamma, äfven om jörd behöfde afstås eller intrång i eganderätten ske, frågan komme att i sin helhet pröfvas af underordnad administrativ myndighet och icke, såsom det rätteligen bör ske, så vidt expropriationsrätten anginge, af Kongl. Maj:t.

Herr Ehrenborg hade en anmärkning mot mitt förslag, som, om den vore grundad, skulle göra all vidare diskussion i ämnet öfverflödig. Han förmenade nemligen, att vi icke hade annat att göra, än att godkänna Herr Ribbings af Första Kamraren godkända förslag, emedan någon sammanjemkning af detta förslag och det af mig framställda vore alldeles omöjlig. Jag kan icke förstå att detta är händelsen, ty, om mitt förslag godkännes, hafva begge Kamrarna fattat positiva beslut, och då finnes icke något formellt hinder för ett sammanjemkningsförslag. Den materiela basen för en sammanjemkning, hänsynen till strandegarnes rätt, saknas icke heller. Herr Ribbings förslag är nemligen så elastiskt, att man der kan inrymma allt hvad man vill och således äfven mitt förslag, som blott är mera specifikt

Ang. ny lag och konkret samt utgör en begränsning af Herr Ribbings förslag, i
örörande flott- syfte att tillgodose så väl strandegares som flottningintressenters rätt
led. och intresse.

(Forts.)

Här har äfven en anmärkning blifvit gjord af Herr Nils Petersson, som fortfarande håller på Lag-Utskottets förslag, och jag vill mot honom anmärka, att det är besynnerligt att Herr Petersson mot mitt förslag kan hysa en sådan motvilja, ty i sjelfva verket är det icke fråga om annat än att på de vattendrag, der för närvarande flottning icke eger rum, men behöfves, öfverflytta samma lagstiftning, som gäller i fråga om de vattendrag, der flottning redan nu eger rum. Det är icke något annat som jag åsyftat med mitt förslag, och då flottningsled i större vattendrag kunnat under århundraden begagnas utan någon nämnvärd oligenhet, kan jag icke inse, hvarför en sådan lagstiftning icke skulle kunna tillämpas på vattendrag, der flottning icke förut egt rum. I sammanhang med dessa i Kammarrens offentligen framställda anmärkningar ber jag att få till bemötande upptaga en annan anmärkning af stor vikt, som på enskild väg blifvit mig meddelad. Här är måhända den föreställning rådande att, om mitt förslag antages, strandegare icke skulle under alla förhållanden bekomma ersättning för den skada, som kunde för dem genom flottningen uppstå. Denna föreställning förräder obekantskap med det sätt, hvarpå 1811 års Kongl. bref tillämpas, ty, mine Herrar, vid den undersökning, som på grund af detta Kongl. bref anställes, äfven med afseende å vattendrag, der flottning förut bedrifvits, men der flottningsväsendet behöft undergå ny reglering, beräknas alltid den skada, som genom flottningen uppkommer, under förutsättning att denna bedrifves i enlighet med de föreskrifter, som af undersökningsmännen föreslås och af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande meddelas. I de flesta större vattendrag tillgår det sålunda; men det kan äfven tänkas ett annat fall, då strandegare kunna erhålla ersättning för skada, *äfven om den icke blifvit vid undersökningen på förhand beräknad.* Det är om genom flottningsmännens vårdslöshet, försummelse eller ovana vid flottningen de utaf Kongl. Maj:ts Befallningshafvande gifna föreskrifter åsidosättas.

I detta fall har det alltid varit vanligt, att strandegare, som på detta sätt blifvit lidande, anhängiggjort sin talan vid domstol. Jag skulle icke behöfva vidare uppehålla mig härvid, så vida jag icke funnit att här råder en temligen allmän okunnighet om den utredning i frågan, som vattenrättskomitén lemnat. För flera år tillbaka inträffade ett sådant fall, att Konungens Befallningshafvande hade reglerat flottningen i ett större vattendrag och dervid meddelat dels föreskrifter, som skulle iakttagas vid flottningens bedrifvande, och dels bestämmelser om ersättningar till de strandegare, som genom flottningen lede skada, hvarefter saken genom besvär kom under Kammarkollegii pröfning. Kammarkollegium deremot visade saken i den delen ifrån sig under förklarande, att det tillkomme allmän domstol att pröfva frågor om och till hvilket belopp ersättning för genom flottningen tillskyndad skada skulle utgå. Man vände sig då till domaren i orten, men denne vägrade att hålla syn för att bestämma om ersättningsbeloppet, och efter klagan häröfver förklarade slutligen Kongl. Maj:t,

att det tillkomme de administrativa myndigheterna att alltid i sammanhang med flottningsregleringen bestämma om den ersättning, som, i händelse af bristande öfverenskommelse, borde antingen en gång för alla eller ock årligen utgå i följd af sådan skada, som vid den föregående undersökningen blifvit beräknad, men att det deremot tillhörde de allmänna domstolarne att upptaga frågor om ersättning för skada, som vid flottningen uppkommit genom öfverträdelse af de af Konungens Befallningshafvande för flottningen meddelade föreskrifter. Efter utfärdandet af detta Kongl. bref af år 1846 hafva äfven strandegare vid mångfaldiga tillfällen genom regleringsutslagen blifvit tillförsäkrade ersättning för de skador, som vid flottning aldrig helt och hållet kunna undvikas, med undantag blott uti den mängd smärre vattendrag i Norrland, der knappt någon undersökning behöfver ega rum, emedan dessa vattendrag för det mesta löpa fram genom alldeles öde och obebyggda trakter.

Jag vill ändtligen bedja Herrar sydländingar att icke vara så motsträfviga i denna fråga, ty Herrarne skola veta, att det icke är någon småsak, som här från norrländingarnes sida påyrkas. Ytterst är flottningsrätten dock ett vilkor för civilisationen i dessa bygder. Flottningen är, såsom vi veta, det allraförsta kommunikationsmedlet och ett vilkor för skogens tillgodogörande. Kunna åter skogarne tillgodogöras, är detta en grund, ur hvilken odlingen sedermera uppstår.

Häruti förenade sig Herr *Jan Andersson* i Jönvik.

Herr *Åstrand*: Den förevarande frågan är en bland dem, som lifligt påminna oss om vårt lands stora utsträckning; och de olika synpunkter, hvarifrån man betraktar en sådan ekonomisk lagstiftningsfråga, äro naturligtvis beroende på det större eller mindre intresse, som den ena eller andra landsdelen deraf kan hafva. Då emellertid, förutom Utskottets förslag och de tvenne reservationerna, ett ytterligare förslag framstälts af Herr *Treffenberg*, men de många punkterna i detta förslag icke kunnat af mig fullt tydligt uppfattas, så anhåller jag, i den förmodan att äfven andra ledamöter inom Kammarne skulle vilja höra förslaget änyo, att Herr *Talmannen* måtte låta uppläsa det samma.

I anledning af Herr *Åstrands* begäran blef Herr *Treffenbergs* under öfverläggningen framställda förslag, hvilket, skiftligen uppsatt, till Herr *Talmannen* aflemnats, nu för Kammarne uppläst; hvarefter

Herr *Åstrand* änyo erhöi ordet och anförde: Jag instämmer till alla delar med Herr *Treffenberg* deruti, att denna fråga är af ofantlig vigt för alla de orter, der skogshandteringen är hufvudnäringsen och der sparad skog ännu finnes, samt det är möjligt att transporten från särskilda håll underlättas och kommunikationsleden befrämjas genom vattendraget. Det vore önskligt att redan vid denna riksdag en skrifvelse blefve afläten till Regeringen med den påföljd, att Riksdagen snart kunde emotse ett slut på de oändliga tvister, hvar till vattenrätten gifvit anledning och kommer att snart sagdt för beständigt gifva anledning.

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

Jag kan dock icke finna den anmärkning befogad, som Herr Treffenberg framställt mot Grefve Sparres reservation, att nemligen deruti skulle vara förbisedt, att förhållanden kunna inträffa, då endast skogs-egarne skulle hafva fördel af flottledens användande, utan att det allmänna deraf skulle tillskyndas något gagn och flottning i sådant vattendrag följaktligen icke skulle medgifvas. Det kan möjligen hända, att enahanda förhållanden kunna förekomma äfven vid tillämpning af det utaf Herr Treffenberg framställda förslag.

För min del skulle jag kunna instämma i Herr Grefve Sparres reservation, om derntur strökes orden: »att Konungens Befallningshafvande eger att pröfva, huruvida med afseende å ortens och det allmännas fördel flottning må ega rum.» Jag tror att lagstiftningen bör sträfva till att bortaga alla hinder för allmänna flottleders begagnande, på samma gång som den bör lemna full trygghet åt strandegarne, att dessa blifva ersatta för all uppkommande skada. Om enskilda personer vilja begagna en allmän flottled och derfor underkasta sig uppoffringar för bottenrensningar och dylikt, så bör detta stå dem fritt, endast med det förbehåll, att så väl strandegarne erhålla full ersättning för de inskränkningar i eganderätten, de i ett eller annat hänseende komma att lida, som ock att de anspråk blifva tillgodosedda, hvilka vid den första uppskattningen icke kunnat beräknas.

Herr Nils Petersson har erinrat derom, att Lag-Utskottets förevarande förslag är ett sammanjemkningsförslag. Jag har visserligen hört omtalas, att i förlikningsfrågor det förslag är det bästa, hvarmed ingendera parten åtnöjes; men om det förhåller sig så, skulle Lag-Utskottets förslag vara utomordentligt, ty jag tror att hvarken den, som måste vidkännas en expropriation, ej heller strandegarne, genom hvilkas egor vattendraget flyter, skulle vara belättna med ett sådant förslag. Då för öfrigt Lag-Utskottet talar om expropriation, har Utskottet troligen förbiset, att expropriation af mark är omöjlig att på förhand bestämma. Understundom kan vattenflödet vartiden gå öfver hela ängar och finnas der inga due d'alber med stockar sig emellan eller brytas stockarne af en timmerflotte, så komma ängarne att översvämmas af timret, och det skulle då kunna blifva föremål för pröfning, huruvida icke alla dessa ängar borde exproprieras. Alltför stor osäkerhet i eganderätten skulle af ett sådant förslag blifva en oundviklig följd.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten derpå, att, i hvad beslut Kammarén än må stanna, det, efter min uppfattning, är af vigt att redan vid denna riksdag en skrifvelse blifver till Regeringen aflåten. Det har så länge dragits ut på tiden med afgörandet af denna fråga, att det är hög tid på att göra ett slut på det befogade missnöje, som öfver allt förspörjes, der flottleder finnas. Om Herrarne antaga Herr Treffenbergs förslag, tror jag att frågan blir fastläst i Utskottet. Ty enligt 63 § Riksdags-ordningen skall i en fråga, uti hvilken Kammarne stannat i olika beslut, Utskottet söka sammanjemka de olika meningarne; men jag frågar om Herrarne tro att det är möjligt att sammanjemka två så olika meningar, som de, hvilka Herr Treffenberg och Första Kammarén uttalat. Jag tror derfor att man skulle kunna förena sig uti Herr Ribbings reservation, ehuru jag erkänner att ut-

trycken i densamma icke äro på långt när så bestämda, som de borde vara. Jag skulle vilja föreslå att, med uteslutande af de i reservationen förekommande orden »derest för undvikande af dröjsmål sådant finnes erforderligt», Kammaren måtte i öfrigt godkänna Herr Ribbings förslag sålunda:

Ang. ny lag rörande flottled.
(Forts.)

»att Riksdagen måtte i underdånighet hemställa, att Kongl. Maj:t täcktes, så snart ske kan och, särskildt, utan afbidan på förestående pröfningen af frågan om vattenrätten i dess helhet, taga i öfvervägande, huruledes allmän flottled i de vattendrag, der den ej redan finnes men är af behofvet pikallad, må, utan förbiseende af strandegares och vattenverksegares rätt, kunna anläggas och begagnas, samt till Riksdagen göra framställning om den lagstiftningsåtgärd, som för ändamålet finnes erforderlig.»

Det af mig strukna uttrycket är nemligen alltför mycket elastiskt, enär det kan gifva anledning till ytterligare dröjsmål och till de farhågor, som Herr Treffenberg uttalat, samt måhända förorsaka att denna frågas afgörande ännu under en lång tid lemnas oafgjord, under det att missnöjet skall fortfara kanske ännu under 13 år, hvilken är den tid som förflutit, sedan frågan första gången bragtes å bane.

Herr Treffenberg hade äfven en anmärkning mot Grefve Sparres reservation, som jag också ber att få med några ord bemöta. Han sade, att Grefve Sparres reservation icke afser strandegares rätt, emedan fråga om jords afstående skulle pröfvas af de administrativa myndigheterna. Som dock flottningsintressenterne i allmänhet icke behöfva mycket jord för möjligen erforderliga flottningsbyggnader, anser jag att man tryggt kan öfverlemna dylika frågor att afgöras på den fria öfverenskommelsens väg, utan något särskildt stadgande om expropriation. En sådan blir alltid förhatlig för jordegare och vi hafva då från det hållet icke annat att vänta än ett motstånd som måste fördröja frågans lösning. Ännar därför Kammaren antaga Herr Treffenbergs förslag i ämnet, så tillåter jag mig yrka att åtminstone de sista orden deri utgå.

För öfrigt hyser jag icke stort hopp om någon enighet i frågan Kamrarne emellan vid denna riksdag. Är jag riktigt underrättad, läser Lagberedningen inkomma till Regeringen med förslag till lag i fråga om vattenrätten så snart att vi till nästa Riksdag kunna hafva att förvänta en Kongl. proposition i ämnet. Men som detta icke är fullt visst, så är det naturligtvis bättre att Riksdagen redan nu förenar sig om en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Jag förordar därför bifall till Herr Ribbings reservation, dock med uteslutande derur af de ord, som jag nyss tog mig friheten uppläsa.

Grefve Sparre: Jag får uppriktigt bekänna, att jag inom Lag-Utskottet så mycket diskuterat denna fråga, att jag icke är mycket hugad att vidare orda i densamma, synnerligen som den åsigt jag förfäktat, eller att tillfälle till flottning bör beredas, här redan af flere talare blifvit försvarad. Och att döma af dessa talares yttranden antager jag att Kammaren icke är obenägen att åtgöra något i denna viktiga sak. Hvad åter angår de anmärkningar, som blifvit gjorda mot min reservation, så finner jag dem vara af beskaffenhet att icke

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

träffa densamma. Ty, såsom synes af densamma, har jag just undantagit de fall, då jord- och strandegare icke med stöd af lag och författningar kan åläggas att flottleder tillåta och öppna hålla. I detta afseende hafva således utan tvifvel Herr Treffenberg och Staaff miss-tagit sig. Då emellertid ordalydelsen af min reservation har gifvit anledning till ett sådant misstag, så är jag ingalunda mot ett förtydligande deraf, hvilket jag anser kunna åstadkommas genom ett sådant tillägg som Herr Treffenberg föreslagit; naturligtvis under förbehåll att Lag-Utskottet, om Kamrarne fatta olika beslut i frågan, får tillfälle att sammanjemka dessa meningar och derefter framlägga ett nytt, antagligt förslag.

Jag ber nu att få yttra endast några ord till de ledamöter i Kamraren, hvilka icke bo i sådana orter, der flottning förekommer. Det är nemligen egentligen representanterne från dessa orter — det är en erfarenhet som jag gjort i Lag-Utskottet — som äro rädda för denna flottning. Saken är dock icke så farlig som dessa representanter tyckas föreställa sig, och jag vågar påstå att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, då dylika frågor förekommit, alltid på det sorgfälligaste tillgodosett strandegarnes rätt. De som önska att begagna flottningen blifva alltid underkastade vissa vilkor och afgifter, hvarjemte särskilda försigtighetsmått föreskrivas till förekommande af skada genom flottningen. Med ett ord, jag anser att den förskräckelse, som rader för detta medgifvande af flottningsrätt, saknar all grund. Förmodligen var det dock denna förskräckelse som vid sistlidne riksdag föranledde, att en då i ämnet gjord framställning afslogs.

Hufvudsaken är att ett beslut i frågan verkligen nu blir fattadt. Förra gången då ärendet behandlades, förefunnos inom Lag-Utskottet inga sympatier för medgifvandet af flottningsrätt. Jag hoppas likväl att, om Kamrarne nu fatta beslut i detta syfte, Lag-Utskottet då skall känna sig manadt att gifva frågan en så fördelaktig lösning som möjligt.

Herr Fahlén: I likhet med flere andra talare, som här yttrat sig i frågan, kan jag icke godkänna Lag-Utskottets förevarande förslag. Jag för min del hyser verkligen de betänkligheter, som den nästföregående talaren antydt, mot en lagstiftning i syfte att tvinga egare af vattendrag att underkasta sig den expropriation, som kan blifva en följd af en viss persons eller ett visst bolags spekulationer. Jag önskar visserligen en flottningslag så beskaffad, att flottning kan ega rum i alla vattendrag, men vill att på samma gång strand-, vattenverks- och fiskeverksegares rätt blir behörigen tillgodosedd. Mig synes likväl, att Utskottet icke fästat afseende på denna sistnämnda omständighet, hvilket för mig utgör ett tillräckligt skäl att yrka afslag å utlåtandet.

Vidkommande Grefve Sparres reservation, så tyckes den hufvudsakligen gå ut derpå, att, på samma sätt som det Kongl. brefvet af år 1811 stadgar, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle ega att afgöra huruvida flottning i vattendrag finge ega rum eller ej äfvensom att bestämma ersättningen för dervid möjligen uppkommande skada. En talare före mig har framhållit det olämpliga deri, att Kongl. Maj:ts

Befallningshafvande och öfriga administrativa myndigheter taga be- *Ang. ny lag rörande flott-*
fattning med frågor af denna natur; och jag får bekänna, det jag *led.*
tänker lika med honom. Ty jag anser att domstolarne böra afgöra *(Forts.)*
dylika frågor, och att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke har
något annat att göra dermed, än att reglera på hvad sätt flottningen
skall ske.

Litet hvar af oss, som känna till flottningsförhållandena, veta
nogsamt hvilka icke obetydliga obehag och förluster jordegare, äro un-
derkastade för denna flottning. En talare nämnde nyss, huru lätt det
vore att utbekomma ersättning för en skada, möjligen uppkommen
genom flottning. Nej, mine Herrar! Detta är tvärtom oftast ganska
svårt och derpå har man flerfaldiga exempel. Såsom vi veta äro såg-
verksegarne vanligtvis icke bosatte i den ort, der de bedrifva sin affär,
utan vistas på långt skilda håll, vare sig inom eller utom landet.
Lider nu en jord- eller fiskeverksegare någon skada, vänder han sig
naturligtvis först till föreståndaren för flottningsarbetet. Denne svarar
då att han ingenting har att skaffa med saken och hänvisar den kla-
gande till egaren af virket. Denne vistas, såsom jag nyss nämnde,
icke på orten, och då kan det dröja årtal innan någon ersättning
kan erhållas. För den som lidit skadan återstår nemligen ingenting
annat än att uttaga stämning på virkesegaren till tinget, der frågan
kan blifva undanskjuten den ena gången efter den andra blott af den
orsaken, att, då jag kommer till tinget i den fulla öfvertygelsen att
samtliga vederbörande äro dit instämde, den upplysning meddelas mig
att ännu flere återstå, som måste höras, innan målet kan af rätten
afgöras. Söker åter en fiskeverksegare ersättning för en förlust, som
han anser sig hafva lidit genom flottning, så svarar man blott: »huru
mycket har ni förlorat? Går icke ännu fisken i vattnet?»

Jag hoppas att hvad jag nu yttrat bör kunna ådagalägga, att ve-
derbörandes eganderätt i detta fall behöfver skyddas. Jag kan icke
förlika mig med ett stadgande om expropriationsrätt mot strand-,
vattenverks- och fiskeverksegare. Jag vill endast påpeka den osäker-
het i eganderättsförhållandena, som derigenom skulle uppstå, i det att
hvad jag tror mig ega i dag är mig fränhändt i morgon af en person
eller ett bolag, som behöfver min strand eller mitt vattendrag och
som begagnar sig af sin rätt att expropriera det ifrån mig. Vi böra
noga betänka oss, innan vi slå in på en dylik lagstiftningsväg.

Man har påstått det vara så svårt för flottningsegare, strandegare
och vattenverksegare att kunna träffa öfverenskommelse med hvar-
andra. Det har emellanåt mött svårigheter att öfverenskomma med
strand- och vattenverksegare, men detta har föranledts hufvudsakligen
af det ogrannlaga sätt, hvarpa flottare begagnat sin rätt i vattendrag,
hvori de bedrifvit flottning. På den ort, der jag bor, hafva i nästan
alla fall vederbörande parter kommit godt öfverens. Som jag emel-
lertid måste bekänna, att den nu i ämnet gällande författningen lider
af åtskilliga brister, så har jag visst ingenting emot, om vi kunna
erhålla en bättre lag i detta afseende. Men en lag, grundad på ex-
propriationsrätten, kan jag icke gilla.

Af hvad jag nu yttrat torde kunna slutas, att jag först och främst
yrkar afslag å Utskottets utlåtande. Deremot yrkar jag bifall till

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

Herr Ribbings reservation, som enligt min tanke är ganska tillfredsställande. Ty då, genom en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, åtföljd af i Kamrarnes afgifna yttranden, Riksdagens åsigt i frågan blefve temligen klart angifven, kunde vi ega hopp att Kongl. Maj:t till en kommande riksdag utarbetade ett förslag till lag härutinnan, som tillfredsstälde så väl flottningsegare som strand-, vattenverks- och fiskeverksegare. Jag yrkar således afslag å Utskottets utlåtande och bifall till Herr Ribbings reservation.

Herr Philipsson: Under den långa diskussion, som redan i ämnet förevarit, har en sådan mångfald af åsikter uttalats, att endast denna omständighet i och för sig torde vara tillräcklig att utmärka, det Kammaren icke nu bör acceptera något positivt lagförslag. Detta må nu stå i öfverensstämmelse med Herr Grefve Sparres reservation eller Herr Treffenbergs förslag, hvilket senare, enligt min uppfattning, icke är något annat än en utveckling af det förra, och som, enligt Grefve Sparres egen utsago, skulle inbefatta en tillräcklig utredning för Lag-Utskottet att, sasom han hoppas, just på Herr Treffenbergs basis uppföra den nya byggnaden. Ty, mine Herrar, det är just denna grund, som jag anser att Kammaren *icke* bör resa. Jag kan icke finna annat än att Kammaren bör förena sig i den åsigt, som de flesta talare framhållit och hvilken otvifvelaktigt delas af hvar och en, som önskar en tillfredsställande lösning af frågan, att nemligen den bör lösas *så fort som möjligt* och att man, så vidt ske kan, icke bör sammanbinda denna fråga med den om vattenrätten i dess helhet, ty om den vidlyftiga frågans utredning kräver en längre tids behandling, så bör föreliggande ämne vinna ett hastigare afgörande. I denna punkt äro alla ense, och det är den åsigt, som innefattas i Herr Ribbings reservation, hvilken blifvit af Medkammaren godkänd. Jag kan därför icke förstå, hvarföre vi skulle befatta oss med något, som för oss från detta mål. Hade vi icke varit i tillfälle inhemta, att Kongl. Maj:t uti instruktionen för den nya lagberedningen satt på dagordningen vattenrättsfrågan näst efter det ämne, beredningen för närvarande har till behandling, då medger jag, att man möjligtvis ännu närmare borde uttala sina önskningsar i ämnet. Men vi hafva inhemtat af denna instruktion och af det yttrande från lagberedningen, hvilket föregått densamma, att man skäligen kan antaga, det frågan om utsökningsväsendet bör kunna vara färdig redan före midsommaren detta år, och då lagberedningens herrar ledanöter icke åtnjuta mer än sex veckors semester under den varmaste årstiden, har således beredningen en stor del af året öfrigt för behandlingen af vattenrätten. Det är visserligen en vidlyftig fråga, men den har genom förberedande komitéer blifvit förd ganska långt framåt. Om, såsom jag hoppas, Riksdagen till följd af ett betänkande, som redan blifvit beslutadt i Lag-Utskottet, antager en lag angående dikning, och om sedermera Riksdagens beslut af Kongl. Maj:t godkännes, i följd hvaraf denna fråga skulle komma att utbrytas från vattenrätten i dess helhet, så lär det icke vara tvifvel underkastadt att, för den händelse något lagförslag om återstoden af vattenrätten icke hinner att föreläggas nästa Riksdag, frågan rörande flottled jemväl blir utbruten. Det är af detta

skäl jag motsätter mig Herr Åstrands yrkande, att orden »derest för undvikande af dröjsmal sådant finnes erforderligt» måtte ur Herr Ribbings förslag utgå, enär man derigenom framställer en positiv önskan om denna frågas utbrytande och antager att förslag rörande vattenrätten i dess helhet icke kommer att vid nästa riksdag framläggas.

Beträffande de skäl, som förmått mig att motsätta mig de olika förslagen i ämnet, vill jag återöpa, hvad Friherre von Schulzenheim nyss yttrade, att eganderätten är den viktigaste af människans materiella rättigheter och såsom sådan bör respekteras. Nu frågar jag, om denna rätt är tillfyllest respekterad på det sätt herrar komiterade velat lösa flottledsfrågan och jemväl Herrar Grefve Sparre och Trefenberg velat behandla den. Dessa Herrar utgå visserligen från den synpunkten, att för den skada, som kan tillfogas strandegaren eller vattenverksegaren, ersättning bör utgå från den, som verkställer flottningen, hvilken ersättning skulle på förhand beräknas och ingå i den reglering, som borde anförtros åt den administrativa myndigheten, men för sjelfva medgifvandet af rättighet till flottning har icke någon bestämmelse om ersättning blifvit i sagda förslag inrymd, och detta anser jag icke vara förenligt med den omsorg, lagstiftaren bör hafva om eganderättens helgd. Eganderätten i dess egentliga betydelse utestänger nemligen alla möjliga anspråk af andra personer, för så vidt desamma icke blifvit dem af egaren eller den med honom lika förbundna ej inrymda, och om icke någon den ringaste skada genom flottning tillskyndas egaren, bör denne likväl samt blott och bart för *uppoffring af sin eganderätt*, der denna ej förut är inskränkt, tillerkännas rätt till ersättning; men ett sådant erkännande uttalas hvarken af herrar komiterade eller af dem, som här i ämnet väckt förslag. Jag har gjort några anteckningar ur vattenrättskomitéens betänkande den 15 Juni 1865 för att gifva ett stöd åt denna min åsigt. Först och främst erkänna komiterade, att 1811 års många gånger här citerade bref verkligen medgifver en sådan rättighet. Här står nemligen på sid. 39, sedan en redogörelse för det Kongl. brefvet är lemnad, följande: »Efter författningens ordalydelse äro strandegarne nemligen ovilkorligen berättigade att betinga sig ersättning för vattendragets begagnande till flottning, om det förut icke ens kunnat dertill användas.» Sälunda blott för *vattendragets begagnande till flottning* medgifves ersättning. Och vidare längre ned på samma sida heter det: »Troligen har det ifrågavarande förbehållet i 1811 års bref tillkommit af en synnerlig omtanke för strandegarnes rättighet att sjelfva disponera öfver det vatten, de ega, men denna ömtalighet om eganderätten, i ett fall då den icke är fullt tillämplig, har, genom framkallande af monopol å kommunikationslederna, ledt till ingrepp i andras rättigheter att fritt afsätta sina produkter.» Ja, det har denna omtanke visserligen gjort, men komiterade erkänna sjelfve, att denna rätt blifvit strandegarne medgifven. Man kan möjligen kalla det en öfverdrifven ömhet af lagstiftaren, men den förefinnes nu en gång och saknar dessutom ej sina skäl. Pag. 41 heter det: »Men särskildt påkallas i detta fall myndigheternas pröfning af den omständigheten, att flottningen, på sätt ofvan är utveckladt, endast är ett temporärt och mera tillfälligt transportsätt, som förr eller senare måste ge rum

Ang. ny lag rörande flottled.
(Forts.)

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

för sjöfarten, och flottningen fordrar till och med ett vidlyftigare reglementerande än de flesta andra kommunikationssätt, emedan den näst jernvägstrafiken är det mest invecklade transportsättet och medför, åtminstone i jämförelse med sjöfarten, synnerliga faror för strandegarne.» Sålunda medgifver man, att det är synnerlig fara, men ändå skall icke ersättning beräknas i vidsträcktare mån, än att skadan och äfventyret på förhand kunna bedömas; hvarom på samma sida läses följande: »Flottningen är visserligen en inskränkning i strandeganderätten, men denna inskränkning bör göras så litet betungande för strandegaren som möjligt, och den enklaste rättvisa fordran, att de, för hvilka flottningen är lukrativ, skola, så vidt på dem ankommer, vidtaga alla anstalter, hvarigenom skada af flottningen kan förekommas. De böra icke hafva valet att hellre förstöra och ersätta skadan. Man kan nemligen icke med säkerhet påräkna, att de ega förmåga att ersätta den betydligare skada af bortförda broar, raserade vatten- och fiskeverk, bortskurna stränder och öfversvämmande fält, som ofta af flottning vållats.» Derföre vill man vara så nådig att på förhand reglera ersättningsanspråken, men man vill ej medgifva ersättning för den uppoffring i sjelfva eganderätten, som genom flottning förorsakas. Det är detta, som Lag-Utskottet icke velat godkänna, utan satt frågan om flottning i likställt förhållande med expropriation för utläggning af elektriska ledningstrådar.

Nu är jag för min del fullkomligt förvissad om lämpligheten deraf, att lagberedningen — jag kallar den icke, i likhet med en föregående talare, »olycksalig», likasom jag måste motsätta mig hans påstående, »att vi fått den för våra synders skull», hvarom allt jag anser det för tidigt att fälla ett omdöme, helst detsamma äsyftar en institution, hvars ledning blifvit anförtrodd åt en man, till hvars förmåga att föra lagstiftningsarbetet framåt Riksdagen har alla skäl att nysa det högsta förtroende — att, säger jag, lagberedningen, som kan betrakta frågan i hela dess vidd, bör få så fria händer som möjligt. Jag tror att vi äro skyldiga oss sjelfva detta, och på grund häraf vågar jag framställa det yrkandet, att Kammaren icke låter binda sig af någon positiv uppfattning, utan instämmer i den reservation, som icke angifver något visst sätt för lösning af frågan, men endast hos regeringen framhåller en önskan, att frågan om bestämmelserna rörande flottled icke måtte uppskjutas, utan, der så erfordras, en utbrytning deraf ske från vattenrättslagen i sin helhet. Jag yrkar således bifall till Herr Ribbings reservation i oförändradt skick.

Herr Toll: Jag tillmäter mig icke förmågan att ingå i något vidlyftigare bedömande af denna frågas formela behandling, men hvad jag inser och djupt manus att uttala, det är önskvärldheten af en snar lösning. Det vore mycket illa om det skulle inträffa hvad man här förespeglat oss, nemligen att, om ärendet återremitteras, Lag-Utskottet för lang tid skulle fastläsa frågan. Jag kan omöjliggen föreställa mig att så behöfver ske. Frågan synes mig af för stor vikt, att Lag-Utskottet skulle vilja lemna den olöst. Då jag derjemte anser, att det äsyftade målet är på god väg att uppnås genom antagande af Herr

Treffenbergs förslag, så ansluter jag mig till dem, som talat för bifall till detsamma, och då ärendet torde böra ytterligare behandlas af Lag-Utskottet, förenar jag mig i yrkandet på återremiss.

Ang. ny lag rörande flottled.
(Forts.)

Herr Malmberg: Den som känner allt det trassel och obehag, som vållas af den nuvarande flottningslagen, särdeles i Norrland, kan icke annat än lifgt önska, att en ny lag så fort sig göra låter kommer till stånd. Då Herr Ribbing i sin reservation egentligen icke angifver något om den riktning, hvori han önskar frågans lösning, och denna derigenom möjligen kan fördröjas, så vill jag ej understödja denna reservation, lika litet som Lag-Utskottets hemställan. För min del anser jag, att expropriation i fråga om beredandet af flottningsleder icke utan i högsta nödfall bör tillåtas, enär flottningstörhållanden kunna ordnas derförutan, och då Herr Treffenbergs nu väckta förslag synes mig gå i den rätta riktningen genom att på samma gång det skyddar eganderätten, det äfven befrämjar flottningsrättigheten, så anhåller jag att för min del få understödja och instämma i Herr Treffenbergs förslag.

Herr Hörnfeldt: Mot Herr Treffenbergs förslag kunde vara ett och annat att anmärka, men jag skulle dock för min del icke motsätta mig detsamma, om jag icke befarade, att man genom dess antagande skulle mera aflägsna sig från det mål man vill uppnå, än närma sig detsamma. Jag föreställer mig, att ett så specifikt förslag — jag begagnar Herr Treffenbergs eget uttryck — svårigen skall låta sammanjemka sig med Herr Ribbings framställning, hvilken af Första Kammaren antagits. Jag tänker mig, att, om frågan nu återförvisas till Lag-Utskottet och man der skall sammanjemka de båda omförmälda olika förslagen, det kan hända, att Lag-Utskottet framlägger ett förslag, med hvilket hvarken Första eller Andra Kammaren är belåten. Till ett sådant resultat vill jag icke komma, utan önskar, att frågan en gång måtte blifva reglerad, och jag hyser det förtroende till lagberedningen, att jag tror att om Riksdagen nu aflåter en underdånig skrifvelse, i öfverensstämmelse med Herr Ribbings reservation, lagberedningen skall framlägga ett bättre förslag, än det sammanjemkningsförslag som, i händelse denna Kammare bifaller Herr Treffenbergs yrkande, vore att från Lag-Utskottet förvänta. Under dessa omständigheter ansluter jag mig således till deras mening, som yrkat bifall till Herr Ribbings reservation.

Herr Dofsén: Som Herrarne finna, hafva vi i detta ämne fått framlagda fyra särskilda förslag, nemligen tre inom Lag-Utskottet och ett af en ledamot inom Kammaren. För min del kan jag dock icke gilla hvarken Lag-Utskottets förslag eller de vid detsamma fogade reservationer, utan förenar mig med Herr Treffenberg. Jag skulle dock önska, att i slutet af hans förslag måtte fogas följande tillägg: »Skulle strandegarne framdeles lida skada af flottleden, som vid undersökningen icke kunnat förutses, skola den eller de, som flottningen begagna, lemna full ersättning.»

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

Herr Nils Petersson: Jag skulle icke hafva besvärat Kammar-
ren med att ännu en gång begära ordet i denna fråga, om jag icke,
ehuru sasom sydländing känd för att hvarken förstå eller intressera
mig för denna fråga, ansåg den vara af så stor vikt. Jag har så väl
under förlidet år som i år deltagit i frågans lösning, och jag hyser för
densamma det lifligaste intresse, helst jag icke är obekant med flott-
ning, enär vi i vår provins både hafva skogar och begagna flottled.
Jag hemställer till de ledamöter, som intressera sig för frågan och
följt med densamma under diskussionen, om icke derunder förekommit
åtskilligt egendomligt. Herr Treffenberg har förenat sig med Grefve
Sparre, dock med förbehåll af vissa modifikationer i dennes förslag.
Sedan kommer en annan talare och förenar sig med Herr Treffen-
berg, men önskar å sin sida åtskilliga modifikationer i dennes fram-
ställning. Jag frågar, huru kommer det förslag att se ut, som skulle
sammanjemkas af dessa olika meningar. De innebära så med hvar-
andra oförenliga förhållanden, att jag tror att en sammanjemkning,
som kunde lända till alla parters belåtenhet, härvidlag är alldeles
omöjlig. Men hvaruti har väl Lag-Utskottet försyndat sig genom
sitt förslag? Jo, det har der insatt det olyckliga ordet »expropriation»
som tyckes vara en fasa, åtminstone för norrländingarne. Herr
Treffenberg säger likväl i sitt förslag, att man uti ifrågavarande hän-
seende bör tillvägagå på sätt »för jords afstående till allmänt behof
finnes stadgadt», och hvad innebär detta annat än expropriation i hela
dess vidd? Lag-Utskottet föreslår ju detsamma äfvensom tillämpning
å hithörande förhållanden af stadganden rörande utläggning af elek-
triska ledningstrådar. Herr Treffenbergs förslag öfverensstämmer ju
således i nämnda afseende med Utskottets, och vid sådant förhållande
borde det väl vara för norrländingarne detsamma hvilketdera för-
slaget antages. Då nu emellertid Första Kammaren icke varit belaten
med Utskottets förslag, anser jag för min del det vara rättast att, i
likhet med nämnda Kammar, bifalla Herr Ribbings reservation, syn-
nerligast som jag har fullt förtroende till att regeringen skall taga
saken i noggrant öfvervägande och tillse, att en författning, som
kan tillfredsställa både strandegare och dem som önska flottning, kan
komma till stånd.

Herr Treffenberg: Jag anser frågan så vigtig, att jag, oakadt
diskussionen länge fortgått, anser mig böra till besvarande upptaga en
del af de nya anmärkingar, som riktats mot det af mig formulerade
förslaget. Jag vill dervid till att börja med först bemöta den anmärk-
ning, Herr Åstrand gjort, ty jag anser mig böra upptaga de lättare
anmärkningarne först och de svåraste sist: och jag far på förhand till-
kännagifva, att den svagaste punkten i mitt förslag är den som attac-
kerats af Herr Fahlén, men jag vill försöka att reda mig äfven emot
honon.

Herr Åstrand går mycket längre än jag, ty han vill, att hvarje
skogsegare, som payrkar rätt till flottning, ovilkorligen skall få at-
tjufa en dylik rättighet, utan afseende derpå, huruvida *det allmänna*
intresset uti orten dervid blir betjenadt eller icke. Jag kan icke god-
känna en sådan åsigt utan anser att, om frågor af dylik beskaffenhet

behandlas af administrativ myndighet, hvilket jag för min del anser vara riktigt, denna alltid vid bedömande huruvida flottning bör ega rum eller icke måste taga hänsyn till det allmännas intresse.

Men deremot instämmer jag med Herr Åstrand uti en annan punkt, den nemligen att, såsom erfarenheten gifvit vid handen, det endast är ytterst sällan som något behof af expropriation af mark för åstadkommande af flottled visat sig, eller nästan endast då anläggning af större flottbyggnader ifrågakommit. Att deremot intrång i jord- och strandegares rätt ofta kan ega rum, såsom Herr Åstrand yttrade, är temligen klart, och i sådana fall är expropriationslagen den enda lag som naturligen kan tillämpas.

Herr Philipsson har anmärkt, att han i denna fråga vore principiellt skiljaktig från mig och Grefve Sparre derutinnan, att, enligt hans åsigt, jord- och strandegaren för blotta medgifvandet af rättighet till flottning borde vara berättigade till ersättning, oafsedt om genom flottningen skada uppstått eller ej. Denna åsigt kan jag för min del ingalunda gilla. För att visa det ohållbara i densamma är det emellertid icke tillräckligt att, såsom Herr Philipsson gjorde för att bevisa riktigheten af sin åsigt, citera endast en enda punkt af den äldre vattenrättskomiténs betänkande, utan jag vill till den ärade talarens begrundande rekommendera de trenne sidorna nris 37, 38 och 39 i betänkandet, hvilka, som jag tror, skola hos honom qvarlemna det totalintrycket, att vår nuvarande lagstiftning i nu ifrågavarande hänseende är, minst sagdt, dunkel, så att man, lika väl som Herr Philipsson ansett sig hafva för sin mening i henne funnit stöd, kan ur henne hemta skäl för den af mig och Grefve Sparre förfäktade åsigten. En enda rad af betänkandet, som jag skall uppläsa, skall tydligt visa att vattenrättskomitéen ansett, det äfven den sistnämnda åsigten skulle kunna finna ett stöd uti den nuvarande lagstiftningen. Ty jemte det komitéen, beträffande den af Herr Philipsson förfäktade exclusiva strandegarerätten, medgifver att nuvarande lagstiftningen »icke är främmande för» en sådan åsigt, tillägger komitéen vidare och detta kursiveradt: »Deremot är den (flottningen) icke någon exklusiv rättighet, som tillhör strandegarne ensamt och öfver hvilken de genom aftal kunna förfoga.» Det finnes äfven i vår rättslära, skulle jag tro, ett begrepp som kallas »dominium plenum», hvilket lärer vara Herr Philipsson bekant, och hvilket ju förutsätter äfven ett annat begrepp, enligt hvilket man verkligen kan hafva eganderätt till en sak, men ändock vara inskränkt i dess fulla utöfning. En dylik modifikation af eganderätten finnes äfven i vår lagstiftning, sasom t. ex. i 2 Kap. § 11 Fiskeristadgan, der det heter att, äfven der kungsadra icke finnes, en sjettedel af vattnet skall hållas öppet, »der fiske ofvanför ligger, eller flottled nyttjas, eller vattendämning, i brist af sådan öppning, kunde skada», och jag skulle väl vilja se, om man icke äfven i ett sådant vattendrag skulle kunna tilltvinga sig flottningsrätt, äfven om flottled icke förut varit nyttjad. Härmed må dock vara huru som helst, så är det väl i alla fall temligen obilligt att under det att i de vattendrag, der flottled af ålder varit, strandegaren skall vara nödsakad att medgifva alla de förändringar, som af flottningens växande utveckling kunna påkallas, utan att ens kunna sätta i fråga att för medgifvan-

Ang. ny lag
förändrande flott-
led.
(Forts.)

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

det af dessa förändringar erhålla någon ersättning, en sådan ersättningsrätt i fråga om de vattendrag, der flottled icke finnes, skulle vara strandegare förbehållen. Står väl detta i öfverensstämmelse med den i expropriationslagen uttalade allmänna grundsatsen, att det enskilda intresset bör vika för det allmänna, det mindre intresset för det större?

En annan talare, Herr Fahlén, har mot mitt förslag anmärkt, att man icke skulle kunna taga reda på egarne till alla dessa timmerstoc- kar, som flyta upp på stränderna och förorsaka stora skador, förr än efter långa och vidlyftiga rättegångar, och att detta förhållande för- svårar ersättningarnes utbekommande. Anmärkningen träffar onek- ligen den sårbaraste punkten, sjelfva Achilleshälen i mitt förslag — jag medger detta så mycket hellre, som jag för min del mycket håller på strandegarnes rätt och vill att man genom lagstiftningen skall underlätta deras försök att få ersättning för lidna skador. Anmärk- ningen är, som sagdt, grundad, men jag hemställer till den ärade talaren, om icke vi uti Norrland redan kommit derhän, att denna svår- righet kan betraktas som en öfvervunnen ståndpunkt. Vid inträffade skador håller strandegaren sig nemligen till flottningsbolagets styrelse, och denna är, enligt Konungens Befallningshafvandes regleringsutslag, skyldig att ersätta strandegaren för lidna skador. Der detta ej är för- hållandet, och således någon bestämmelse om hvem som är skyldig att ersätta skadan ej blifvit i regleringsutslaget meddelad, ligger felet der- till i viss man hos strandegaren sjelf, som låter länsstyrelsens utslag vinna laga kraft, utan att draga det under högre administrativ myn- dighets pröfning.

I sammanhang härmed vill jag tillägga, att såsom ett annat skäl för afslag å mitt förslag jag hört anmärkas, att enligt detsamma det icke skulle finnas någon appell från Konungens Befallningshafvande. Men sådan appell finnes ju först till Kammarkollegium och vidare till Kongl. Maj:t i Statsrådet.

Herr Hörnfeldt hade mot mitt förslag en anmärkning, som jag ber att med ett par ord få bemöta. Det kan inträffa, sade han, att ett sammanjemkningsförslag blir sådant, att båda Kamrarna omöjligen kunna förena sig derom. Ja, det kan hända, men hvad hindrar att i sådant fall för andra gången återremittera ärendet till Utskottet. Det kan ju hända att Första Kammaran, sedan den fått reda på de åsikter i ämnet, hvilka härstüdes under diskussionen uttalats, möjligen förenar sig om ett förslag, som kan bilda grund för ett gemensamt beslut.

Jag anser mig äfven skyldig att bemöta en af Herr Philipsson framstäld erinran, som dock gick på sidan om saken. Han ogillade, att jag uttalade klander mot den nya lagberedningen samt nämnde, att vi i den person, under hvars ledning denna kommission arbetar, egde full trygghet för ett godt resultat af arbetet. Jag behöfver icke upplysa Kammaran om, att mitt klander i detta fall icke gälde per- son utan sjelfva institutionen och den princip som ligger till grund för densamma. Denna min åsigt är i full konsekvens med hvad jag förut uttalat vid det tillfälle, då Riksdagen fattade beslut att utbyta den förra lagbyrån mot nu varande nya lagberedningen.

Jag tillåter mig till slut framställa en fråga. Hvarföre, mine Herrar, vill man icke på detta område, der det gäller kommunikationen på vattendragen, tillämpa samma grundsats och förfarande, som för närvarande gör sig gällande i fråga om kommunikationerna till lands? Har man hört något så orimligt i fråga sättas, när fråga varit om anläggande af en ny vägsträcka, som att genast gå in till Kongl. Maj:t och begära att få exproprieras för vägsträckningen erforderlig mark? Nej, lagstiftaren ställer sig på en mera praktisk grund och säger: först må undersökning och kostnadsförslag uppgöras och derefter de väghållningsskyldige inför domstol höras i saken. Då kan det hända, att alla vederbörande äro eniga, och ärendet kan då genast afgöras utan att hos Kongl. Maj:t behöfva anmälas. Inträffar åter den omständigheten, att vid undersökning inför domstolen någon jordegare icke vill afstå för väganläggningen nödig mark, så är gifvet, att enligt 1845 års Kongl. förordning Konungens Befallningshafvande underställer ärendet Kongl. Maj:t, som då pröfvar, huruvida expropriation må medgifvas.

Jag yrkar fortfarande bifall till Grefve Sparres reservation med de modifikationerna deraf, som i mitt upplästa förslag innehållas.

Herr Philipsson: Jag skall endast med anledning af Herr Trefenberg's sista yttrande säga ett par ord. Jag vill nemligen fästa Kammararens uppmärksamhet derpå, att Herr Treffenberg själf medgifvit den principiella skilnaden mellan hans och mina åsigter i frågan, då han finner det vara oriktigt, att en vatten- eller rättare strandegare skulle få ersättning blott för medgifvandet att låta andra begagna vattendraget till flottning, och anser ersättningen endast böra afse den skada, som genom flottningen kan strandegaren tillfogas.

Då Herr Treffenberg vidare har fäst uppmärksamheten på skilnaden emellan »dominium plenum» och inskränkt eganderätt, så ber jag att få uppläsa senare delen af 1811 års Kongl. bref, der det heter:

»Men hvad ater beträffar sådana enskilda vattendrag, der flott- och farled förut icke varit, och hvarest, vid uppkommande rättegång, jord- och strandegare icke heller med stöd af lag och författningar kan åläggas att sådana tillåta och öppna hålla, så ankommer på öfverenskommelse med egarne till samma vattendrag, om och med hvad vilkor de till flottning och transport måge få nyttjas».

Om och med hvad vilkor de må få nyttjas till flottning, ankommer följaktligen på öfverenskommelse. Jag frågar, om detta icke är »dominium plenum»? Här kunna nemligen tre olika fall förutsättas. Första fallet rör sådana vattendrag, der flottled förut varit; det andra sådana, der flottled förut icke varit, men jordegarne efter rättegång kunna åläggas öppna sådan, och det tredje sådana vattendrag, der flottled icke förut varit, och jordegarne icke ens genom rättegång kunna tvingas att tillåta flottleds öppnande; der är »dominium plenum» för handen, och det är detta af lagstiftningen erkända »dominium plenum» som Herr Treffenberg nu vill, att Kammararen skall upphäfva.

Hvad yrkandet om återremiss vidkommer, så har Lag-Utskottet i sanning tillräckligt att göra med de andra ärenden, som ännu icke blifvit der handlagda, synnerligast sedan den stora propositionen om lagfart och inteckning blifvit dit öfverlemnad; och om nu Kammararen

Ang. ny lag
rörande flott-
led.
(Forts.)

utan att hafva inlåtit sig i en noggrann pröfning af nya principer i denna lagstiftning — och det är just sådana, som innefattas i Herr Treffenbergs förslag — godkänner dessa, så skulle för Utskottet uppkomma en stor svårighet att sammanjemka Kammarens beslut med Första Kammarens. Jag får således ännu en gång på det lifligaste yrka bifall till Herr Ribbings reservation.

Öfverläggningen var slutad. Under densamma hade något yrkande på bifall till Utskottets förslag icke blifvit framställt. Deremot voro propositioner begärda: 1:o) på bifall till det i Herr Ribbings reservation framlagda förslag i oförändradt skick; 2:o) på bifall till samma förslag med den ändring deruti, som Herr Astrand föreslagit; 3:o) på Herr Treffenbergs under öfverläggningen gjorda yrkande; 4:o) på samma yrkande med det af Herr Dofsén föreslagna tillägg; och 5:o) på afslag å Utskottets hemställan. Efter upptagande af dessa meningar, gaf Herr Talmannen först proposition på bifall till Utskottets förslag samt derefter på hvart och ett af nyss omförmälda yrkanden; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för bifall till Herr Treffenbergs förslag i oförändradt skick. Votering blef då begärd, i följd hvaraf, och sedan till kontraposition antagits det i Herr Ribbings reservation framställda förslag, en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsattes, justerades och anslogs:

Den som vill, att Kammaren, med afslag å hvad Lag-Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 3, biträder yrkandet derom, att Riksdagen för sin del måtte besluta en författning, så lydande:

Med ändring af hvad Kongl. brefvet den 8 April 1811 innehåller angående flottning i enskilda vattendrag, der flott- och farled förut icke varit, varder härigenom förordnad, att, der jord- och strandegare icke med stöd af lag och författningar kunna åläggas att flottled tillåta och öppen hålla, i hvilket hänseende uppkommande tvister fortfarande skola tillhöra allmän domstols upptagande, men erforderliga föreskrifter rörande de vilkor, hvarunder flottning må ega rum, af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande meddelas, i öfrigt fråga om flottleds inrättande i enskilda vattendrag må väckas hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som, efter det undersökning på stället skett och vederbörande blifvit hörde, eger att pröfva, huruvida, med afseende på ortens och det allmännas fördel, flottning i sådant vattendrag må ega rum, samt i öfrigt meddela erforderliga föreskrifter på sätt stadgadt är i afseende å vattendrag, der flott- och farled förut varit; dock att, der vid undersökningen utrönt blifvit, att för flottleds inrättande nödigt är att jord afstås, lagligen byggda broar, fiskeverk och vattenverk utrifvas eller att egare deraf lida intrång i deras nyttjanderätt, samt hinder för bifall till flottningen eljest icke möter, frågan om strandegares skyldighet att sådan jord afstå eller sådant intrång lida skall Konungens pröfning underställas för vinnande af den vidare behandling af ärendet, som med Kongl. förordningen om jords och lägenhets afstående för allmänt behof öfverensstämmer,

röstas Ja;

Den det ej vill,

röstas Nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag, som Herr Ribbing afgifvit i sin vid utlåtet fogade reservation.

Omröstningen försiggick, samt visade vid röstsedlarnes sammanräkning 73 ja mot 88 nej; och var alltså beslut af Kammaren fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1, angående kommunernas skyldighet att bekosta betlars afforsling till vederbörande myndighet.

§ 6.

Skedde dernäst föredragning af Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, angående sprithaltiga varors utlemnande från apotek. Ang. sprithaltiga varors utlemnande från apotek.

I anledning af Herr Pehr Nilssons från Norrbottens län rörande detta ämne afgifven motion (N:o 56) hade Utskottet hemställt:

det Riksdagen måtte i underdänig skrifvelse hos Kongl. Maj:st anhålla om vidtagande af åtgärder, egnade att i möjligaste måtto förebygga ett sådant utlemnande från apoteken af ether- och sprithaltiga vätskor, och deribland särskildt af de s. k. »Hoffmans droppar», som icke sker i sanitärt syfte, utan endast befordrar rus och dryckenskap.

Efter uppläsning af detta förslag anförde:

Herr Sjöberg: Efter de väldiga krafter, som nyss varit i rörelse i denna Kammar och som så länge tagit dess uppmärksamhet i anspråk, är det knappast troligt, att Kammarens ledamöter skola egna någon större uppmärksamhet åt ett ämne af jemförelsevis mindre vikt; men, ehuru förhållandena sålunda äro ogyusamma, anhåller jag dock att åt den förevarande frågan måtte egnas någon uppmärksamhet, emedan ämnet i sjelfva verket, efter hvad mig synes, är af icke så liten vikt och betydelse. Det lärer nemligen vara en beklaglig sanning att i jembredd med den begifvenhet på fylleri och dryckenskap, som visar sig i åtskilliga delar af vårt land på, om jag så må säga, *naturlig* väg, kommer nu en *särskild* genom förtärandet af de ämnen, hvarom nu är fråga; och man måste således hålla den värde motionären räkning för att han fästat Riksdagens uppmärksamhet å detta förhållande.

Jag har således icke något emot motionen eller Utskottets betänkande, hvad sjelfva syftmålet beträffar, att erinra; men jag håller före, att frågan bör närmare och fullständigare utvecklas, på det, under förutsättning af jemväl Första Kammarens bifall till en framställning i ämnet, den skrifvelse, som af Riksdagen aflåtes, må gifva Regeringen så mycket säkrare och bestämdare anledning att göra något åt saken. emedan, jag upprepar det, den synes värd all uppmärksamhet.

*Ang. sprit-
haltiga varors
utlemmande
från apotek.
(Forts.)*

Det Tillfälliga Utskottet har nemligen i detta betänkande egentligen framhållit endast en sida af saken, och det är den, man kan säga obehöriga försäljning af dessa varor som sker från apoteken. Uttrycket »obehöriga» kan måhända synas något starkt, men om, såsom i vissa fall blifvit utredt, det har visat sig att försäljningen af dessa varor, och synnerligen de s. k. »Hoffmans droppar» bedrifvits kanntals från apoteken; så vill det väl synas, som om en sådan försäljning icke skett i sanitärt syfte utan för helt annat syftemål.

Men det är icke nog med, att en sådan försäljning eger rum från apoteken, utan den bedrifves äfven af landthandlande och resande handelsagenter. Det visar sig också, att importen af æther och æther spirituosus betydligt tilltagit; och vid sådant förhållande har det synts mig af synnerlig vigt, att åt denna sida af frågan måtte egnas uppmärksamhet, så att, under förutsättning af att en skrivelse till Kongl. Maj:t kommer att aflätas, densamma må, på sätt jag redan antydt, erhålla all den fullständighet, som vederbör, samt i följd deraf äfven det slutliga resultatet, som innefattas i Utskottets förslag, få en större utsträckning, så att man vänder sig icke blott mot den försäljning af ifrågavarande varor, som eger rum från apoteken, utan jemväl mot den som bedrifves af landthandlande och handlexpediter. Ty, såsom bekant, är det enligt gällande medicinalförfattningar andra än apotekare förbjudet att sälja alla sådana varor, som äro att till medicinalier hänföra. Öfverträdelse af detta förbud är dock belagd med en så ringa plikt, att den icke leder till större ansvarspåföljd än 12 Kr. 50 öre böter, och det är ju tydligt och klart att en sådan ansvarspåföljd är snart sagt ett gyckel. För den, som kan drifva försäljning af t. ex. Hoffmans droppar i så stor skala, som mångenstädes läser vara fallet, torde dessa obetydliga böter betyda detsamma som intet. Vill man således på lagstiftningens väg söka åstadkomma ett korrektiv mot i fråga varande missbruk, så bör ansvarspåföljden blifva fullt ut så sträng som för t. ex. oloflig försäljning af bränvin.

Jag skall nu icke längre upptaga Kammarens tid, utan tror mig hafva antydt nödvändigheten af en närmare utveckling af de skäl, som böra ligga till grund för en framställning till Kongl. Maj:t i detta hänseende. Jag hemställer derföre, att Kammaren måtte finna för godt att återremittera ärendet till Utskottet för förnyad handläggning.

Herr Santesson: Det är i sanning bedröfligt att orsaker finnas som gifvit anledning till Herr Per Nilssons i Vittjerf motion, som nu är föremål för Kammarens behandling. Motionären har föreslagit en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t, med begäran om vidtagande af anordningar i syfte att förebygga apotekens medverkan till ett farligt samhällsöndt, hvarom i motionen närmare förmäles. Härmed synes den värde motionären hafva velat antyda, att försäljningen af Hoffmans droppar såsom berusningsmedel uteslutande bedrifves af apoteksinnehafvarne. Jag tillåter mig emellertid anmärka att, enligt min öfvertygelse, apotekarne i mindre grad härtill medverka än åtskillige handlande, som, genom sina utskiekade, sätta varan i marknaden. Jag har mig bekant, att en sådan handel företrädesvis

bedrifves i Sveriges nordliga provinser, hvilket är föga underligt, då der är mindre tillfälle att kunna tillhandla sig det vanliga berusningsmedlet, bränvinet. Det är således lätt förklarligt, att dettas ifrågasvarande farliga bundsförvandt flitigt utbjudes och med begärlighet mottages af personer, som äro i saknad af annan rusdryck, såsom fallet är, t. ex. inom lappmarkerna, der bränvin icke kan erhållas. Inom södra Sverige och inom det län der jag sedan många år tillbaka är bosatt och innehar apotek, känna vi icke till sådan handel. Detta med hänsyn till motionen.

Ang. sprithaltiga varors utlemnande från apotek.
(Forts.)

Hvad beträffar Utskottets behandling af densamma, tillåter jag mig att göra en och annan anmärkning. Utskottet säger, att det »finner motionärens förslag särdeles behjertansvärdt och de af honom uppgifna förhållanden vitsordas från flera orter inom landet»; hvartill kommer att »Sundhetskollégium funnit nödigt att, i särskildt utfärdadt cirkulär, ur ofvan angifna synpunkt erinra apotekarne att vid utlemnande af dylika varor iakttaga all möjlig försigtighet». Vidare säger Utskottet, att »erfaromheten visat sistnämnda åtgärd vara för ändamålet otillräcklig». Jag tillåter mig erinra, att cirkuläret utkom i medlet af Februari sistlidet ar. Det utgick i sin lagliga ordning, men till en del aflägsnare apotek har det icke hunnit förr än i midten af förra året. Att den varning, Sundhetskollégium deri meddelat, redan haft och fortfarande skall hafva goda följder, derom är jag fullkomligt öfvertygad och tror äfven att hvar och en af våra apotekare, som icke fullgjort sin pligt och således finner sig träffad häraf, hädanefter skall taga sig till vara. Jag är förvissad om, att meningen med denna admonition är att verka i den riktning motionären åsyftat. Men då Utskottet, sedan det i sitt betänkande uttryckt sig på sätt jag nämnt, så föreställer det sig, att Sundhetskollégii cirkulär icke skulle leda till målet, utan hemställer, »det Riksdagen må i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af åtgärder, egnade att i möjligaste mätto förebygga ett sådant utlemnande från apoteken af ether- och sprithaltiga vätskor, och deribland särskildt af de så kallade »Hoffmans droppar», som icke sker i sanitärt syfte, utan endast befordrar rus och dryckenskap». Häraf framgår följaktligen, att Utskottet alls icke berör hvad verkligen är förhållandet, nemligen att den vara, motionären åsyftar, utlemnas i handeln äfven af obehöriga personer. Under sådana förhållanden kan jag för min del, på grund af hvad jag nu i korthet anfört, icke öfverensstämman med Utskottet i dess fattade beslut, utan var fastmer betänkt på att yrka afslag å densamma. Då likväl den talare, som nyss haft ordet, föreslagit återremiss, och jag, som till en del kan betraktas som partisk, icke vill ställa mig på en sådan ståndpunkt, att jag önskar helt och hållet afskära frågan, så hemställer äfven jag hos Herr Talmannen om proposition på betänkandets återförvisande till Utskottet.

Herr Kolmodin: Herr Talman! Oaktadt det varma förord detta utskottsbetänkande rönt från stockholmsbänken, anser jag mig dock vara berättigad att mot detsamma rikta några anmärkningar och derföre har jag nu begärt ordet.

Den första anmärkningen är, att det synes mig som om det Till-

Ang. sprit-
haltiga varors
utlemnande
från apotek.
(Forts.)

fälliga Utskottet begagnat sig af en motionsrätt, som grundlagen alls icke tillägger tillfälliga Utskott. Ty motionen N:o 57, af Herr Pehr Nilsson i Vittjerf, hvarom i betänkandet är fråga, handlar »om förbud mot s. k. gårdfarihandel samt ordningsreglors föreskrifvande i afseende å sådana marknader, som utlysas af enskilde,» och i slutet af sitt betänkande tager sig Utskottet, med anledning häraf, friheten hemställa om en underdånig skrifvelse rörande förbud för utlemnande från apoteken »af vissa sprithaltiga vätskor.» I sjelfva motiveringen till nyss nämnda motion finnes visserligen en antydning om den roll de s. k. Hoffmans dropparne spela i det högnordiska marknads-lifvet, men att på grund deraf framlägga ett förslag sådant som det nu föreliggande, det är att alltför mycket hårdraga grundlagen och tillegna sig rättigheter, som man i sjelfva verket icke eger. Det är emellertid en möjlighet, att Utskottet kan försvara sig mot detta grundskott, och jag vill således, för att icke nödgas begära ordet ännu en gång, gå vidare i min framställning.

Det synes mig vara alldeles för tidigt att skrifva till Kongl. Maj:t om några droppar, vare sig Hoffmans droppar eller andra, innan Riksdagen sjelf, på ett område, der Riksdagen eger makten, försökt att sätta en dam mot den väldiga *flod*, som förstörande brusar genom samhället och i våra fångelser och arbetsinrättningar afsätter sitt mörka, förpestande slam. Så länge icke Riksdagen gjort några ansträngningar i denna väg, anser jag en skrifvelse af nu föreslagna innehåll vara för tidigt beslutad.

Det är för tidigt att i denna fråga ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse äfven af en annan orsak. Såsom en föregående talare anmärkt, är det icke mer än ett år sedan Sundhetskollégii cirkulär af den 16 Februari 1874 blef uttärdat, och ännu icke ett år sedan det blef för åtskilliga apotekare känt. Vi kunna ju då icke bedöma effekten af detta cirkulär; den nämnda tidpunkten ligger oss för nära, och då vi skola resonnera om saken, händer lätt att gamla minnen blanda sig tillsammans med nya fakta, hvaraf uppkommer en bild, som icke är sanningens. Jag har aldrig i den provins, som jag har den äran att representera, hört talas om fall af dryckenskap förorsakade af Hoffmans droppar. När man der vill hafva ett rus, begagnar man det medel, som prisbilligheten, bekvämligheten och — jag vågar säga — den goda smaken anvisa, och man förtär det vanliga brännvinet. Det är mot denna dryck vi skola strida med de vapen, som vårt ärade Bevillnings-Utskott väl i sinom tid skall gifva oss för att krossa den samhällsvådliga fienden.

En anmärkning må jag ännu göra, nemligen att nöden väl skall blifva rätt stor, innan jag skall biträda ett förslag, att den svenska Riksdagen skall skrifva till Sveriges Konung och begära, att han skall taga det gamla, ärorika svenska folket i beskydd emot "*Hoffmans droppar*." Jag yrkar afslag å Utskottets förslag.

Herr Danielsson: Det är likvisst en känd sak, att de s. k. Hoffmans droppar försäljas i stor myckenhet, isynnerhet i de norra delarne af riket, och att deras begagnande bör inskränkas. Då jag i fjor några gånger deltog i Bevillnings-Utskottets öfverläggningar,

hade jag tillfälle att få höra historier, som verkligen voro svåra att tro vara sanna, men som likvisst voro det. Nu har en motionär framkommit med en begäran, att Riksdagen skulle vidtaga några åtgärder i saken. Jag tror icke att detta vore för tidigt, såsom en föregående talare här yttrat. Men då man vet, att dessa Hoffmans droppar säljas i kvantiteter om $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ kanna och icke på små flaskor, så är det klart att de användas såsom berusningsmedel, och jag tror således det vara hög tid att fästa uppmärksamheten derpå. Sundhetskollegium har sagt, att dess i saken vidtagna åtgärder äro otillräckliga, och att de stadgar, som nu finnas, icke respekteras.

Hvad deremot en annan talare har sagt, att nemligen försäljare af omförmälda varor borde sättas i samma kategori, som försäljare af brännvin, så tror jag detta ingalunda vore klokt. Jag tror till och med att detta för närvarande vore omöjligt, ty motionären har icke gjort något sådant yrkande, och därför anser jag, att man icke kan framkomma med ett förslag i sådant syfte. Dessutom kunde detta lätteligen leda derhän, att man kunde utfinna sammansättningar af sprithaltiga ämnen under andra benämningar, och detta skulle kunna fortfa i oändlighet.

Jag tror det vara alldeles tillräckligt, om Riksdagen för närvarande beslutar en sådan skrifvelse som den ifrågavarande, och att det icke kan ligga något ondt deri. I olikhet med en talare här bredvid, tror jag att Riksdagen många gånger begärt, att dess Konung måtte taga Sveriges folk i beskydd för vida mindre saker än denna; och jag anser för min del saken vara af den vikt, att man mycket väl kan anhålla om Konungens skydd, ty saken är lika farlig som försäljningen af brännvin. Jag anser återremiss icke vara nödig, utan yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Hjelm: Mine Herrar! Jag väntade mig verkligen ej någon debatt i denna fråga. Men när en sådan nu uppstått, har jag icke kunnat uraktlåta att begära ordet, isynnerhet som jag instämt i den motion, som föranledt detta betänkande.

Till en början ber jag att med några ord få vända mig mot den ärade talaren på gotlandsbänken. Han har antydt, att det Tillfälliga Utskottet skulle hafva behandlat en motion, hvars behandling icke enligt grundlagen tillhört detsamma utan ett annat Utskott, och att Tillfälliga Utskottet således skulle hafva *hårdragit grundlagen*.

Grundlagen medgifver, att en ledamot i Kammarerna får väcka mer än en motion, och om den ärade talaren vill det förneka, »hårdrager» han ju sjelf grundlagen. Han citerade några ord ur en motion, som samme motionär väckt, men denna är en annan än den motion, som föranledt detta Utskottets betänkande. Han har slutligen anför, att han icke vill vara med om den föreslagna skrifvelsen, och att det skulle dröja länge, innan han komme att påyrka, att Kongl. Maj:t skulle besväras med en skrifvelse från Riksdagen om »Hoffmans droppar.» Jag föreställer mig, att han utgått från det antagandet, att det tillgår öfverallt i landet som i mellersta och jag tror södra Sverige, nemligen så, att man å apoteken köper flaskor, innehållande denna vara för 2, 3 à 6 skilling och af dem har tillräckligt i huset för flera år. Men tyvärr tillgår

*Ang. sprit-
haltiga varors
utlemmande
från apotek.
(Forts.)*

Ang. sprit-
haltiga varors
utlemnande
från apotek.
(Forts.)

det icke så med försäljningen af »Hoffmans droppar» i de nordligare delarne af vårt land. Det är nemligen förhållandet, mine Herrar, att de kringsspridas genom gårdfarihandlande i dessa orter. Dessa hafva sådana droppar icke kanntals, utan kaggtals samt gå omkring från gård till gård och försälja dem. Icke så sällan får man i dessa trakter se berusade personer, och när man kommer dem närmare, känner man lätt af hvad slags »fluidum» de tagit sig till bästa.

Nu föreställer man sig, att det cirkulär, som Sundhetskollegium utfärdat, skulle kunna åstadkomma ett bättre förhållande härutinnan, då redan ett år förflutit sedan det utfärdades. Jag ber då att få upplysa att då jag i år en dag, kort innan jag reste till riksdagen, kom in uti en bondgård, jag der träffade en gårdfarihandlande, som bland annat medhade några stora flaskor, rynnande en half å en kanna hvardera. På min fråga hvad han hade uti dem, uppgaf han att det var »Hoffmans droppar.» När jag då invände, att dessa väl borde räcka i 10 år, svarade han småskrattande »nej, icke så länge.» Något senare samma dag mötte jag i samma by flera berusade personer och redan på långt afstand kände jag, att det luktade ether-bränvin från deras värda personer, och det förråd jag såg på morgonen derutaf var då antagligen realiseradt och köparne för »bättre helsos vinnande» lyckliggjorda med en »florshufva.»

Saken har således en allvarligare sida än gotlandstalaren föreställer sig. I vissa orter i vårt land hopblandas sålunda s. k. medicinalier af ether, slaget i vanligt svenskt bränvin, med hvilka ett kascheradt lönkrøgeri bedrifves, och under sådana förhållanden skulle jag icke tro, att, när det gäller sedlighetsförhållanden, det vore opåkalladt af Riksdagen att besvära Kongl. Maj:t med en skrifvelse. Jag tror dock icke, att hvad Utskottet här föreslagit är tillfyllestgörande, emedan jag har mig bekant, att dessa »Hoffmans droppar» utlemnas icke allenast från apoteken, utan att, åtminstone hvad norra Sverige angår, de äfven tagas ifrån Norge, hvarjente jag tror mig veta, att sådana försäljas äfven af kringresande profvyttare m. fl. till icke-apotekare, hvarefter de sedermera utsprida dem bland allmänheten. Förhållandet är emellertid, att dessa starkare droppar inblandas i bränvin och konsumeras derigenom i stora quantiteter, hvilket är mera försvagande för människokroppen än hvad bränvinsruset är. Jag tror ock att Utskottet icke kan göra mera denna gång än det gjort, men detta är dock en god början, och jag yrkar derfor bifall till Utskottets förslag, hoppandes att framdeles de nu så mycket omtalade »dropparnes» försäljning blifver hänförd till olaglig handel med spritvaror.

Herr Alb. Staaff: Först och främst ber jag om ursäkt för det misstag, som här egt rum, med afseende å motionens nummersiffra. Då likväl i början af utlåtandet bredvid denna siffra lemnas en redogörelse för motionens innehåll, så vågar jag hoppas att det anmärkta felet ej må utgöra något hinder för att utlåtandet blir behandladt, vare sig i den ena eller andra riktningen.

Då jag hade den äran att helt oförmodadt inkomma i ett Utskott, och då i detta Utskott särskilda förslag behandlas, afseende olika orters önsknningar och behof, har jag, som för min egen del saknar nå-

gon vidsträcktare erfarenhet, ansett mig böra lyssna till de stämmor, som inom Utskottet gjort sig gällande och utgingo från erfarna män ifrån olika delar af landet. Och med stöd häraf samt af de uppgifter, som från andra håll inhemtats, kan jag, hvad beträffar förevarande ärende, icke annat än anse det vara ett högst betänkligt och olyckligt förhållande, som nu lärers råda, icke allenast i Norrland — ehuru visserligen der i högsta grad — att nemligen åtskilliga ether- och sprithaltiga vätskor i mycket stora quantiteter från apoteken utlemnas, för att af landthandlande och gårdfarihandlande försäljas, och hvilka allmänt befordra rus och dryckenskap. Betänkas dessa förhållanden, och man der till ihågkommer, att dessa varor äro tillgängliga alla tider på dagen, ja, till och med om Söndagarne under gudstjensten, så kan med säkerhet antagas, att dessa varor äro i hög grad skadliga, hvartill kommer, att de med synnerlig begärlighet förtäras äfven af den qvinnliga befolkningen. Under sådana förhållanden och da ifrån flera håll samt deribland äfven af Sundhets-kollegium vitsordats tillståndet härutinnan, torde väl saken äfven vara värd att af Riksdagen icke affärdas med ett rent afslag. Och detta så mycket mera, som Sundhets-Kollegium härom bland annat yttrat:

»Apotekare eger visserligen rättighet, och inom en viss gräns äfven skyldighet, att från sitt apotek vid s. k. handköp försälja de läkemedel, hvilka icke genom särskilda föreskrifter äro derifrån undantagna, allt under förutsättning att sådant sker med ett visst omdöme om det köptas möjliga missbruk, hentadt t. ex. från köparens personlighet eller varans mängd. Erfarenheten har emellertid visat, att under de sista årtiondena betydliga quantiteter af ether- och sprithaltiga väskor, såsom Hoffmans droppar, s. k. Halls droppar och bäska droppar, från många apotek försäljas i ändamål att såsom rusgifvande medel användas antingen omedelbarligen till konsumenterna eller till landthandlande och kolportörer, hvilkas otillättna medikamentshandel apotekarne sjelfva sålunda befordra: och dessa droppar äro ofta icke af den beskaffenhet farmakopéen föreskrifver, hvarföre de ock vanligen kunna säljas betydligt under taxans pris.»

Sälunda har detta Kollegium framställt missbruket såsom faktiskt och uppmanat apotekarne att, så vidt möjligt är, förekomma detta missbruk. Men de af Sundhets-kollegium vidtagna åtgärder hafva bevisat sig vara för ändamålet otillräckliga, hvilket äfven en framstående ledamot inom Sundhets-kollegium enskildt medgifvit.

Man borde visserligen kunna anse, att Sundhets-kollegii cirkulär, som utkom i Februari 1874 och omedelbart derefter expedierades till samtliga apotekare i riket, skulle kunnat i rätt tid blifva känt och efterföljdt äfven i Norrland. Men då representanterna, derifrån nyligen hit anlände, ändock, såsom vi hafva hört, under åberopande af sin färska erfarenhet, fortfarande framhålla missbruket af »Hoffmans droppar», så anser jag för min del skäl icke saknas att deremot vidtaga erforderliga åtgärder. Och hvad beträffar Herr Sjöbergs framställning derom, att Utskottet i sin »klämm» äfven bort klämma efter landthandlare, så har jag ej heller deremot något att invända. Jag vill dock fästa uppmärksamheten derpå, att i motionen icke förekommer något annat, än som rör apotekarnes åtgöranden i dessa

Ang. sprithaltiga varors utlemnande från apotek.
(Forts.)

*Ang. sprit-
haltiga varors
utlemmande
från apotek.
(Forts.)*

afseenden. Jag är icke tillräckligt hemmastadd i grundlagen eller i gällande former för Utskottens arbeten, för att veta, huruvida Utskottet i sin klämm egt beröra sådana förhållanden, om hvilka motionären i sitt slutförslag intet nämnt. Skulle emellertid Kammaren vilja besluta en återremiss af utlåtandet, så vill jag för min del ej sätta mig deremot, ehuru jag helst skulle se, att utlåtandet blefve af Kammaren, sådant det föreligger, godkändt.

Innan jag slutar, ber jag få tillägga några ord med anledning af hvad nyss yttrats af den ärade Gotlands-representanten, hvilkens framställningar, nu som vanligt kryddade af fint skämt och mycken qvickhet, ofta beredt Kammarens öfriga ledamöter så väl som mig angenäma stunder. Jag kan emellertid ej neka, att det öfverraskade mig att *detta* ämne kunde blifva föremål för *hans* skämt. Ty hvad han anmärker om obetydligheten af ämnet, såsom föranledande en skrivelse till Kongl. Maj:t, så tror jag att många, långt mindre viktiga frågor förr gifvit anledning till skrivelser från Riksdagens sida. Hvad åter vidkommer den anmärkningen, att man, så länge några åtgärder icke kunnat vidtagas mot missbruket af bränvin, ej heller bör vidtaga något mot nu öfverklagade missbruket af Hoffmans droppar, så kan jag ej finna detta vara något verkligt skäl för afslag. Ty äfven om lagstiftningen i afseende på bränvin visat sig i vissa fall maktlös, så bör väl detta ej hindra att söka sätta en damm mot tillflödena från andra håll, der man har utsigt till framgång.

Jag tar mig derföre friheten att i sedlighetens namn och särskildt med hänsyn till de norra orternas intresse yrka bifall till nu föredragna utlåtande, under förklarande likväl att jag icke emotsätter mig en återremiss deraf.

Herr Kolmodin: En ärad representant från Norrland har mot mig riktat några anmärkningar, hvilka jag tänkt besvara. Men då jag hör, att Utskottets ordförande fullt riktigt uppfattat mitt yttrande, skulle jag helt och hållet kunna afstå derifrån. Jag anser mig dock böra göra några erinringar. Jag har aldrig velat förmäna någon att väcka 2 motioner, utan jag har endast påstått, att ett Utskott, då det behandlar motionen N:o 56, icke får säga, att det behandlar motionen N:o 57.

Man har här yrkat frågans förnyade behandling, fastän man ej hittills lyckats vidtaga några verksamma åtgärder mot missbruket af bränvin. Ett beslut i den riktning. Utskottet föreslagit, innefattar dock endast en högst billig hemställan, säger man, att Kongl. Maj:t skulle tillse, det Hoffmans droppar icke finge säljas för annat än »sanitært ändamål». Men huru skulle detta kunna kontrolleras? Antag, att en person på ett apotek köper en jumfru sådana droppar. Är då denna kvantitet farlig för sedligheten eller ej? Nej, visserligen icke i och för sig; men intet hindrar ju nämnde person att, utkommen från apoteket, genast förtära hela denna kvantitet, hvaraf han naturligtvis blir öfverlastad. Tror man således, att en författning i detta syfte kan förebygga dylika missbruk? Nej, vi inträda härigenom på en långt svårare lagstiftning, än om vi t. ex. rätt och slätt höjde tillverkningsafgiften å bränvin. Men behöfver något verkliggen åtgöras, så är det

att vederbörande myndigheter tillse, det de medicinala författningarne och gällande straffbestämmelser tillämpas, och äro de senare för milda, må de då skärpas, hvilket bör kunna ske utan någon särskild skrifvelse från Riksdagen.

Man har här sagt, att jag skämtat. Nej, jag har menat fullt allvarligt. då jag yrkat afslag å det föredragna utlåtandet, och ber, att hvad jag nu säger ej heller må upptagas såsom skämt. Är en sådan skrifvelse nödvändig, så böra vi åtminstone ej utsträcka den bot, som man önskar åstadkomma, till andra landsändar, än dem, som äro sjuka. Under diskussionen har denna bot visat sig behöflig egentligen endast för Norrland; och derföre borde här endast blifva fråga om en specialförfattning af den art, som i afseende på skogsvården är utfärdad för Norrbotten. Med ett ord, vi måste i sådant fall ha en ny Norrbottens lag.

Jag yrkar fortfarande på rent afslag å betänkandet.

Herr Rossander: Herr Kolmodins första och sista anföranden tyckas gå ut på att visa, det Gotland är ett synnerligen välsignadt land, der man ännu ej lärt sig blanda ether i bränvin. Kanske dock det ligger inom möjlighetens område, att detta knep någon gång kan blifva känt äfven der, och man då nödgas lagstifta i detta hänseende jemväl för Gotland. Ännu finnas måhända tillräckligt många krogar för gotländingarne, men det är ju tänkbart, att krogarnes antal framdeles minskas, och då torde man kanske äfven på Gotland taga sin tillflykt till Hoffmans droppar.

Denna fråga sönderfaller för öfrigt i tvänne, nemligen den ena om utlemmandet af nyssnämnda vara från apoteken och den andra om obehörig handel dermed utom apoteken. Hvad första frågan angår, är säkert att på aflägsnare ställen äro flera af de små apoteken verkliga lönkrogar. Det är möjligt att Sundhetskollégii åberopade cirkulär skall kunna åstadkomma någon förändring till ett bättre härutinnan, men det tror jag ej, då ingen straffpåföljd mot dylika missbruk finnes stadgad.

Herr Kolmodin finner det förenadt med svärigheter att lagstifta i detta ämne: men det kan väl ej vara så svart, ty den quantitet af Hoffmans droppar, som må från apoteken utlemnas utan recept af läkare, torde vara lätt att bestämma. Redan från denna synpunkt torde derföre en skrifvelse till Kongl. Maj:it ganska väl behöfvas såsom stöd för Sundhetskollégii cirkulär i ämnet.

Hvad åter beträffar andra delen af frågan, hvori, enligt min tanke, sjelfva hufvudpunkten ligger, så anser jag, att ansvarspåföljden för försäljning af Hoffmans droppar utom apoteken är alltför ringa. Och hvad är det för konst att skaffa sig Hoffmans droppar till försäljning? Man slår endast några droppar ether i en quantitet bränvin och kan då få ethersmaken så obetydlig, att blandningen mycket väl kan gå i handeln under namnet af Hoffmans droppar, men förtärandet deraf gör precis samma effekt som begagnandet af bränvin. Bristen i lagstiftningen ligger just deri, att landthandlarne kunna sälja denna blandning, utan att befara någon sådan påföljd, som apotekarne äro underkastade för oriktig medikamentsblandning. Frågan har sin stora be-

Ang. sprit-haltiga varors utlemnande från apotek.
(Forts.)

*Ang. sprit-
haltiga varors
utlemnande
från apotek.
(Forts.)*

tydelse och man kan vara öfvertygad derom, att en förhöjning i bränvinsskatten, i synnerhet med afseende på försäljningen af bränvin, skulle innebära desto större frestelser att på krokvägar sälja bränvinet till bästa möjliga pris.

Som emellertid dessa båda frågor böra i klämman framhållas, men Utskottet ansett sig af motionen ha saknat anledning till en framställning af sådant innehåll, så ber jag få instämma med dem, som yrkat återremiss af utlåtandet. I motionen talas visserligen om olaga försäljning i allmänhet, men i Utskottsutlåtandet stå motiveringen och sjelfva klämman i så föga sammanhang med hvarandra, att jag anser utlåtandet behöfva undergå en betydlig retouchering. Jag hemställer derföre, att detsamma i så väl ena som andra afseendet må till Utskottet återförvisas.

Herr A. Staaff: Jag skall blott en kort stund taga Kammarrens uppmärksamhet i anspråk. Jag upprepar, hvad jag förut sagt, att det öfverklagade förhållandet har den största utsträckningen i Norrland, men jag tror, att döma af de upplysningar jag inhemtat af andra personer, att samma förhållande visat sig äfven i andra orter inom riket. För öfrigt ber jag få uttala min tacksamhet för det understöd i saken, jag erhållit af en föregående talare här till höger, hvilken bör vara fullt kompetent att bedöma saken. Det var ett dåligt betyg, han gaf utlåtandet, och jag vill ej påstå att det förtjenat något högt, men kan ej underlåta att framhålla, hurusom, hvilket för öfrigt ofta är fallet, uti en motivering kunna upptagas många på saken inverkan omständigheter, utan att dessa alltid behöfva jemväl intagas i motionens klämma. Om utlåtandet till Utskottet återremitteras, skall Utskottet emellertid bjuda till att framkomma med något bättre. Jag anser mig fortfarande böra vidhålla mitt förra yrkande.

Herr Ifvarsson: Jag tillstår, att frågan ej är värd synnerligen många ord, men jag vill dock tillkännagifva, att jag fullkomligt instämmer med Herr Kolmodin i hans yrkande på afslag. Jag vill ej, att han skall stå ensam, då han förklarar det öfverflödigt att gång efter annan besvara Kongl. Maj:t med skrivelser i dylika obetydligheter. Frågan rör egentligen bestämmandet af en ny definition på bränvinsförsäljning. Man kan ju nu för tiden tänka sig bränvinsförsäljning i snart sagdt hvilken form som helst, och vill man då ej tillämpa de lagar, som finnas med afseende på bränvinsförsäljning i allmänhet, så är väl ej värdt att bråka med ett enda undantagsfall. Alla skäl tala derföre för afslag å utskottets hemställan.

Herr Edström: Af diskussionens gång har jag blifvit föranledd att begära ordet för att meddela en och annan upplysning, grundad på den erfarenhet jag har från min ort om det öfverklagade missbruket af Hoffmans droppar. Vi hafva nyss hört två talare från Göta land vitsorda, att sådant missbruk icke är känt i deras hemorter och att det troligen endast är Norrland, som deraf hemsökes. Jag i min ordning vitsordar deremot, att detta missbruk ingalunda är sällsynt i

Svea land; och sätten för dropparnes erhållande och spridande äro mångahanda. Apotekare anse sig oförhindrade att sälja deraf till hvilken som helst, utan hänsyn till användandet. En annan sak är, att ofta i närheten af apoteken på landet finnas ölförsäljningslokaler. Under marknader och äfven vid andra tillfällen af folksamlingar har jag iakttagit, hurusom dessa droppar i brist af bränvin användas för att gifva ökad styrka åt ölet, som derföre med dropparne uppblandas, och jag har sett många berusade af öl, der jag icke kunnat förklara saken på annat sätt, än att ölet erhållit tillsats af »Hoffmans droppar».

Det förekom för några år sedan, att en s. k. kolpörtlör, som vid marknadstillfälle dref rörelse med sockerbagerivaror m. m., äfven hade »Hoffmans droppar». Han gick så försigtigt till väga, att utskänkingen deraf verkställdes med tesked. Detta slags krögeri blef inom orten åtaladt, men domstolens utslag, hvarigenom den tilltalade frikändes, vann laga kraft, då åtalet icke till högre rätt fullföljdes. Vidare har jag mig bekant, att hos en del ölförsäljande landthandlande finnes »Hoffmans droppar» för beständigt till försäljning. Med känedom om alla dessa förhållanden, har jag derför gladt mig åt den framgång, motionen vunnit, men då jag icke kan neka, att Utskottets motivering synes mig väl knapphändig, så instämmer jag med dem, som yrkat återremiss.

Herr Peter Olsson: Jag hade visserligen icke tänkt yttra mig i denna fråga, då jag trodde, att det förslag, Utskottet framlagt, var af så oskyldig beskaffenhet, att ingen anledning förefanns att motsätta sig detsamma. Jag hade ett ytterligare skäl att icke yttra mig, då en så sakkunnig person på stockholmsbanken afgifvit en så fullständig utredning af frågan; men den ärade talaren på gotlandsbanken har, enligt min uppfattning, sökt gifva frågan ett sken af obetydlighet eller så nedsatt den, att man kanske bör närmare tänka på saken. Jag vill särskildt fästa *den* talarens uppmärksamhet på, att vi redan hafva erfarenhet af missbruk vid vinförsäljning, emedan det cirkulär, som utan tvifvel äfven är bekant för ledamöterna inom denna Kammare, utgått från ett bolag, som söker eludera försäljningen af bränvin. Om det gjordes en hemställan till Kongl. Maj:t att på något sätt förhindra en sådan försäljning, skulle man kanske också kalla detta en obetydlighet, ehuru erfarenheten visat, huru man på olika sätt kan kringgå bränvinslagstiftningen. Hvad nu särskildt beträffar »Hoffmans droppar», fick jag vid en resa händelsevis se, huru man går till väga vid konsumtionen deraf. I en provins — dock ej den jag tillhör — såg jag en person försedd med en stor flaska i fickan jemte ett stycke socker. Flaskan gick från man till man och på detta sätt fick man i sig dessa »droppar», såsom de kallas, men hvilka i sjelfva verket förtäras i en kvantitet, som ingalunda motsvarar detta namn.

Nu säger man, att det är en sådan obetydlighet, troligen derför att man icke känner rätta förhållandet. Det är mycket möjligt, att i vissa provinser frågan verkligen är en obetydlighet. Jag föreställer mig att t. ex. Gotland icke har någon olägenhet deraf och icke heller Skåne, såvidt jag vet. Men skulle deraf följa, att då klagomål an-

Ang. sprit-
haltiga varors
utlemnande
från apotek.
(Forts.)

Ang. sprit-
haltiga varors
utlemnande
från apotek.
(Forts.)

föras från en annan provins, dessa klagomål böra anses obefogade? I fråga om skogslagstiftningen har Gotland haft behof af en särskild lag, Norrland likaså, och jag kan icke förstå, hvarföre icke Norrland skulle kunna hafva behof af lagstiftning eller vissa åtgärder i föreliggande ämne framför andra provinser. Skulle nu frågan icke vara af någon betydelse, då vet jag icke hvilken skada åstadkommes genom en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Således, huru jag betraktar frågan, kan jag icke annat än tillmäta klagomålen från en så stor provins ganska stor betydelse och fördenskull fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet derpå. Jag förenar mig alltså med dem, som yrkat återremiss, hvarigenom frågan måhända kan vinna en ännu fullständigare behandling.

Herr Fahlén: Då jag haft den äran att blifva ledamot af det Utskott, som behandlat denna fråga, och hört betänkandet blifva så skarpt klandradt, som nu skett, ansåg jag mig icke böra med tystnad låta detta klander gå förbi, utan begärde ordet, väl icke för att försvara sjelfva formen i betänkandet, enär ordföranden redan haft ordet i detta ändamål, utan för att yttra några ord om sjelfva frågans beskaffenhet, antingen den bör anses betydande eller icke.

Först tillåter jag mig förutskicka en anmärkning, att denna rusdryck icke inom den ort jag tillhör humit någon större spridning, men på samma gång må jag nämna, att orten icke varit aldeles fri från olägenheterna deraf, och jag fruktar för, att i samma mån tillgången på andra spritdrycker blir försvärad, olägenheterna inom min ort komma att tilltaga. Det är i sanning eget, att man här fäster så stort afseende vid namnet *droppar*, ty de förtäras ingalunda »droppvis», och icke före att det så kallas, utan man kunde så gerna säga »kannvis», och i samma mån större quantiteter vinna afsättning, i samma mån blir skadan större.

Såvidt min erfarenhet sträcker sig, tror jag, att den olägenhet, som öfverklagats, icke härrör så mycket från försäljningen å våra apotek, som icke mer från kringresande »landthandlande». Det må för öfrigt härmed vara huru som helst — tillgången att få dem är lätt, och jag kan ej underlåta att instämma med dem, som söka afhjälpa detta onda, och jag kan icke förstå hvad det skulle innebära för olägenhet, att i samma syfte till Kongl. Maj:t ingå med en underdånig skrivelse.

Jag tror, i likhet med flere andra, att det vore skäl utsträcka »klämnen» i betänkandet äfven till landthandlande, och jag kan icke — såsom den ärade gotlandsrepresentanten sade — finna det något nedsättande för Riksdagen, att aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t för att stäffa begäret efter dessa »droppar», som i sanning icke mycket skilja sig från de *hvita dropparne* eller bränvinet. Jag tager mig därför friheten att anhålla om bifall till Utskottets betänkande.

Herr Ivar Månsson: Jag förenar mig med de talare, som yrkat afslag. Jag tror nemligen, att vi icke vinna det åsyftade ändamålet — superiets aftagande — genom att slå in på en sådan lagstiftning. Nu är det fråga om »Hoffmans droppar» och om åtgärder

mot missbruk vid försäljning deraf, men hvad kan hindra dessa personer, som handla med dylika spritblandningar att, om åtgärder vidtagas i detta afseende, en annan gång, i stället för »Hoffmans droppar», tillsätta »elfvamannastyrka» eller på annat sätt blanda spriten och salunda kringgå föreskrifterna. Saken blir densamma, endast benämningen är annorlunda. Dessutom förefaller det bra egendomligt, att inom den svenska representationen i närvarande tid kan ifrågasättas en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ett dylikt ämne. Vill man det åsyftade målet, må det ske på annat sätt, genom bildningens höjande, ett bättre ordnande af spritförsäljningen och andra åtgärder. Jag vågar påstå, mine Herrar, att i de delar af riket, der en ordnad spritförsäljning finnes, inga minuterare af »Hoffmans droppar» förekomma eller åtminstone att dessa sakna afnämare. Jag skulle äfven vilja ifrågasätta, huruvida icke, då dylika spritblandade droppar i större kvantiteter försäljas, det tillhör kronobetjeningen och vederbörande kommunaltjänstemän att se upp. Befinnes denna slags handel i sjelfva verket vara ett underslef med utminutering af alkoholhaltiga drycker, så ega ju bränvinsförsäljningslagarne tillämpning.

Jag yrkar rent afslag.

Herr Lyttkens: Det Tillfälliga Utskottet har, såsom af betänkandet synes, tillstyrkt en underdanig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan om åtgärders vidtagande till förebyggande af att från apoteken utlemnas ether- eller sprithaltiga vätskor i allmänhet och särskildt de s. k. »Hoffmans droppar», såvida icke detta utlemnande sker i sanitärt syfte, utan endast befordrar rus och dryckenskap. Man föranledes häraf naturligtvis till den frågan: hvad innehålla dessa Hoffmans droppar, eftersom de äro så förskräkligt berusande, att Riksdagen för deras skull måste ingå till Kongl. Maj:t med en särskild underdanig skrifvelse? Jo, de innehålla ether, blandad med en viss mängd sprit. Men är då icke denna spritförsäljning en öfverträdelse af gällande lag? Jo visserligen; § 37 af bränvinsförsäljningslagen stadgar, att hvad i samma lag är föreskrifvet beträffande minut-handel med eller utskänkning af bränvin, skall, med undantag af den i § 35 meddelade föreskriften om bränvinets rening och styrka, gälla äfven för *sprit* etc. Utskottet tyckes också, åtminstone indirekte, vara af samma åsigt och således hafva velat att de, som, utan att utöfva apoteksrörelse, sälja sprithaltiga varor, skola straffas för lönkrögeri, enär Utskottet icke i klämman talar om dem, utan endast om försäljning på apoteken, och Utskottets mening väl ingalunda kan hafva varit, att denna försäljning skulle obehindradt få bedrivas, under det deremot försäljning från apoteken skulle underkastas en strängare kontroll än hittills. Hvad den sistnämnda försäljningen åter beträffar, så har ju Sundhetskollegium i ett cirkulär af sistlidna år erinrat apotekarne om deras skyldigheter att tillse, det ether- och sprithaltiga läkemedel icke från apoteken utlemnas, så snart skälig anledning förekommer till det antagandet, att desamma äro ämnade att användas såsom rusmedel, så vida de icke vilja utsätta sig för risken att en vacker dag se sig beröfvade rättigheten att försälja dylika varor — ett förbud, som säkerligen skulle för dem medföra så

*Ang. sprit-
haltiga varors
utlemnande
från apotek.
(Forts.)*

Ang. sprit-
haltiga varors
utlemnande
från apotek.
(Forts.)

betydande ekonomiska förluster, att blotta möjligheten deraf torde innebära ett tillräckligt verksamt korrektiv mot missbruket, ifall detta ännu på något apotek verkligen skulle existera.

På dessa skäl tror jag, i likhet med Herrar Kolmodin och Carl Ifvarsson, att det icke är skäl att för denna fråga besvara Kongl. Maj:t med en underdänig skrifvelse. Den nuvarande bränvinsförsäljningslagen är, som sagdt, enligt min åsigt tillräcklig att, om den tillämpas, förekomma de öfverklagade missbruket från de försäljares sida, hvilka icke drifva apoteksrörelse, och, hvad apotekarne beträffar, har Sundhetskollegium i sin makt att ställa så till, att försäljningen ej af dem missbrukas. Jag instämmer således med Herr Kolmodin.

Herr Rylander: Sedan nu både Herr Lyttkens och Herr Ivar Månsson före mig haft ordet och sagt nästan allt hvad jag ämnade säga, kunde jag gerna afstått från att yttra mig, men jag vill dock tillägga några ord. Här har blifvit sagdt, att Gotland måtte vara ett välsignadt land, eftersom det icke är besväradt med rusdrycker af ifrågavarande beskaffenhet. Lika välsignad är den ort, jag representerar, ty jag har aldrig hört talas om, att der gjorts ett sådant bruk af de ifrågavarande dropparna, som man här påstått skulle ega rum i andra landsdelar. Det har blifvit yttradt, att dessa droppar till och med blandades uti och förtärdes tillika med öl. Jag vagar dock nästan säga, att detta icke är sanning, ty jag är fullt öfvertygad om att de, som äro så begifna på sprithaltiga drycker, nog veta att skaffa sig annan spirituosa än Hoffmans droppar att uppblanda sitt öl med. Jag tror för öfrigt, att om vi än aldrig så mycket förbjuda försäljningen af dessa droppar, det icke leder till något resultat, ty man kan ju gifva dem ett annat namn, kalla dem t. ex. Thielemans droppar, hvilka icke äro till försäljning förbjudna, och försäljningen af dem fortgår derefter lika obehindradt. Jag vill icke lägga något hinder i vägen för den fria apotekshandeln. Den, som behöfver dessa droppar, han må kunna få dem, utan att derföre behöfva anlita läkare. Jag förenar mig i det af Herrar Kolmodin och Carl Ifvarsson framställda yrkande.

Herr Alb. Staaff: Jag ber endast att med anledning af hvad Herr Ivar Månsson yttrade, och, enär han, liksom flere andra, tyckes hafva fäst sig ensidigt vid de så kallade »Hoffmans droppar», få fästa uppmärksamheten på att Utskottet uti klämman talat om »ether- och sprithaltiga vätskor» och att således en ganska stor latitud är lemnad i fråga om vidtagande af de önskade åtgärderna, hvilka skulle afse ej blott Hoffmans droppar, utan äfven allehanda öfriga apoteksvaror af likartad sammansättning.

Herr Pehr Nilsson i Wittjerf: Jag är verkligen förvånad öfver det stora motstånd, som min oskyldiga motion i denna Kammar har rönt, och ännu mera förundrar det mig, att de representanter, som äro från de södra orterna, förklarar, att de missförhållanden uti ifrågavarande afseende, som jag omförmält, icke i dessa orter existera. Jag har nemligen erfarenhet af motsatsen, ty då för någon tid sedan ett

kanaliseringsarbete pågick i min hemort, infuuno sig derstädes arbetare från de mest aflägsna orter i Sverige, och just dessa personer begagnade sig i stora kvantiteter af de ifrågavarande dropparne. Jag har i min hemort blifvit ombedd att söka åstadkomma någon ändring i det rådande missbruket af nämnda droppar. Jag vände mig då först till Sundhetskollegium med framställning i ämnet men fick der det svar, att Kollegium i nyss åberopade cirkulär utträttat allt hvad det i frågan kunde göra, hvarjente man der uppmånade mig att väcka den motion, jag nu framlagt. Jag hoppas, att Riksdagen icke skall undertrycka densamma utan behjerta de af mig anförda förhållanden, och anhåller jag vördsamt, att Kammaren måtte till min framställning lemna bifall.

Ang. sprit-haltiga varors utlemnande från apotek.
(Forts.)

Herr Edström: En föregående talare har under sitt yttrande funnit lämpligt att mot mig rikta den tillvitelse, att min uppgift om, huruledes Hoffmans droppar plägade förbrukas tillsammans med öl, icke var med sanningen öfverensstämmande. Jag tillbakavisar på det kraftigaste en så förnärmande tillvitelse, och jag försäkrar honom, att jag, i afseende på sanningskärlek, kan utbärda tillfan både med honom och med hvilken annan som helst. Hvad jag sagt är sant, och jag har sjelf iakttagit, att så tillgår, som jag uppgifvit, ty. i likhet med hvad en talare från Norrland yttrat såsom sin erfarenhet, har äfven jag af den ökända starka lukten hos Hoffmans droppar funnit, att kunder i ölstugorna sammanblandat öl och sådana droppar.

Herr Hjelm: Jag vill endast med några få ord bemöta den ärade talaren på skånebänken, som nyss hade ordet. Han yttrade nemligen, att om handeln med spritvaror inom kommunerna blefve på lämpligt sätt ordnad, så behöfde man ej befara någon förbrukning af sådana varor, som dem, om hvilka denna långvariga öfverläggning här i Kammaren i dag rört sig. Det torde i anledning häraf tillåtas mig att fästa talarens och de med honom liktänkandes uppmärksamhet derpå, att kommunen numera icke eger rätt att sjelf bestämma, huru den vill ordna bränvinshandeln inom sitt område, enär, såsom bekant är, enligt i den med detta års början tillämpade författningen om handel med bränvin, Konungens Befallningshafvande härutinnan eger bestämmande makt. Följden häraf har också, åtminstone i de nordliga länen blifvit, att antalet bränvinsminuthandelsställen betydligt minskats; i Westerbottnens län t. ex., hvilket dock är ungefär lika stort som hela Svea rike, finnas nu endast tre dylika försäljningsställen, der det får afyttras mindre quantum än 100 kannor på en gång. Förhållandet torde sannolikt vara detsamma äfven på andra håll än i Westerbotten. Kanske har man just i denna omständighet att söka de hufvudsakligaste anledningarne, hvarför det nu ifrågavarande öfverklagade missbruket under senaste tiden i så hög grad tilltagit och sannolikt kommer att än vidare tilltaga.

Herr Sjöberg: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid, men anhåller att ytterligare få säga några få ord.

Den stora diskussionen i den stora flottningsfrågan stämde mig

Ang. sprithaltiga vattrens utlemnande från apotek.
(Forts.)

så allvarsamt, att jag icke har någon lust att gå in på lustigheternas område. Den ärade representanten midt emot mig på gotlandsbänken, som gjorde dessa sprithaltiga vätskor till föremål för sitt spirituella löje, behöfver således icke af mig vänta sig något bemötande. Hvad jag vill erinra honom är endast att, då det här för några år sedan var fråga om en särskild lagstiftning i ett ämne, som uteslutande rörde det lilla Gotland, samme ärade representant då icke uti den omständigheten fann något hinder för den frågans genomförande. Att för öfrigt under nuvarande missgynnande förhållanden, sedan en sådan myndighet, som Herr Carl Ifvarsson, lagt sitt ord i vägskålen emot motionärens förslag, och Herr Lyttkens gifvit oss den särskilda upplysningen, att Utskottet och de med detsamma liktänkande sväfva i fullkomlig okunnighet om sakens rätta skick, enär man, till förekommande af det öfverklagade missbruket endast behöfde en noggrannare tillämpning af bränvinsförfattningarna, vidare tala till försvar för Utskottet och motionären, torde vara vanskligt. Jag har endast tagit mig friheten anföra, hvad jag af en i förevarande ämne förfaren inhemtat, att nemligen domare på försäljning af med æther och æther spirituosus uppblandade rusdrycker icke tillämpa bränvinslagens ansvarsbestämningar, utan, såsom jag förut anfört, betraktat densamma såsom otillåten medikamentshandel och således belagt den med böter till det af mig angifna obetydliga belopp. För egen del är jag visserligen lycklig nog att tillhöra en kommun, der, såvidt jag vet, någon annan konsumtion af de s. k. Hoffmans droppar än för sanitärt ändamål icke eger rum, men jag har vågat tro, att, då från en så vidsträckt landsända som Norrland, ett slags nödrop öfver det derstädes bedrifna missbruket med nu ifrågakvarande artikel här framkommit, och då man söker hjälp mot detta missbruk, hvars följder icke torde böra underskattas, detta icke bör göras till föremål för något skämt, huru qvickt det än må vara, utkastadt i afsigt att förekomma vidtagandet af någon verksam åtgärd mot ett ondt, som hotar att blifva ganska farligt. Vid sådant förhållande synes det mig, som skulle äfven Herrar sydländingar, fastän sjelfve nog lyckliga att ej i sina landamären lida af samma onda, godhetsfullt kunna bifalla den åtgärd, som med Utskottets hemställan äsyftas, i synnerhet som i vår riksdagshistoria finnas väl hundratals exempel på framställningar, vida mindre viktiga än denna, hvilka till Kongl. Maj:t från Riksdagen inkommit.

På de skäl, jag i mitt förra yttrande anförde, vidblifver jag emellertid mitt yrkande om återremiss af Utskottets utlåtande.

Herr Rylander: En talare här bakom mig har hos mig velat spara en tillvitelse mot honom för bristande sanningskärlek. Något sådant har jag icke velat påstå; jag har endast sagt, att han varit missledd, då han ansett öl och dylikt vara uppblandadt med Hoffmans droppar. Efter min förmodan har det varit färgadt bränvin, hvilket jemväl kan få namn af Hoffmans droppar. Jag har hört berättas, att handlande uppträdt i de norrländska länerna och utbjudit till salu flaskor, dem de påstått innehålla Hoffmans droppar, men som innehållit helt simpelt bränvin, och, ehuru folket känt till detta förhållande,

hafva flaskorna likväl haft afgang. På sådant sätt tror jag, att nämnde talare blifvit lurad.

I likhet med talaren framför mig äfven jag, att nu gällande författning angående försäljning af bränvin m. m. är i detta fall tillämplig; och att således en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t är öfverflödig; hvadan jag också fortsätter mitt förut i frågan gjorda yrkande.

*Ang. sprit-
haltiga varors
utlemnande
från apotek.
(Forts.)*

Herr Hans Larsson: Om det skulle vara så högst viktigt för de norrländska trakterna, att Utskottets förevarande förslag bifölles, så torde det möjligen anses mycket illa handladt af mig att yrka afslag derå. Emellertid, fastän jag medgifver, att denna fråga kan vara af största vikt för de trakter, der motionären bor, tror jag icke, att denna dess egenskap, att ega ortintresse, är af den betydelse, att man just därför bör aflemna en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t.

Jag vet icke, om meningen vore att i den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t särskildt omnämna endast Hoffmans droppar. Det blefve ju ofullständigt, ty, som bekant, finnas äfven många andra rusgifvande apoteksvaror, såsom t. ex. Spetsens droppar, Halls droppar m. fl. Jag tror det vore onödigt att uppräknat alla dessa olika slags droppar i denna skrifvelse. Jag slutar med att instämma i hvad en talare på gotlandsbänken yttrade, nemligen att det skulle nästan komma att taga sig något kuriöst ut att ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse, hvaruti alla dessa olika slag af droppar närmare specificerades; och yrkar jag alltså för min del afslag å Utskottets hemställan.

Herr Ehrenborg: Jag ber blott få tillkännagifva, att äfven i den ort, jag nu i mer än 20 år har förut tillhört, starka anledningar hafva förekommit att söka afhjelpa de missförhållanden, som nu äro i fråga. Jag har sjelf af en händelse sett dylika droppar utminuterat på en ångslup å en sjö inom Lindes bergslag och dessutom vid en helsobruun sett dem, liksom ock polersprit, med mycken fördel användas i stället för bränvin. Sådana fall förekomma således icke blott i Norrland utan ock i mellersta Sverige. Jag tror alltså, att erfarenheten visat att, derest en lagstiftning i den af motionären åsyftade riktning skall åstadkommas, densamma icke endast för de norrländska länen är önskvärd.

För erhållande af ett vidsträcktare förslag än det af Utskottet nu framlagda, yrkar jag, på de af Herr Sjöberg framställda skäl, frågans återremitterande till Utskottet.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framställde Herr Talmannen, enligt de meningar som derunder förekommit, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på återremiss, dels ock slutligen på afslag samt fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för ärendets återförvisande. Votering blef begärd, och, sedan Kamraren beslutit att afslag skulle uppställas såsom kontraproposition, skedde omröstning enligt en nu uppsatt och af Kamraren godkänd voteringsproposition, lydande sålunda:

Ang. sprit-
haltiga varors
utlemnande
från apotek.
(Forts.)

Den som vill, att Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 2 skall till Utskottet återförvisas,

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Vinner nej, är Utskottets hemställan i förevarande utlåtande af Kammarerna afslagen.

Omröstningen utföll med 95 ja mot 47 nej; i följd hvaraf utlåtandet blifvit till Utskottet återförvisadt.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

Herr *Per Nilsson* från Örebro län under 8 dagar från och med den 5 instundande Mars; och

Herr *Fröberg* under 14 dagar från och med den 10 i nämnde månad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.